

Tisdagen den
25 oktober 1977

Tisdagen den 25 oktober

Kl. 15.00

§ 1 Justerades protokollen för den 14 och 17 innevarande månad.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens kammare

För att kunna delta i Förenta nationernas generalförsamlings trettioandra ordinarie möte anhåller undertecknad om ledighet från riksdagsarbetet den 10 november–den 15 december 1977.

Stockholm den 20 oktober 1977

Eric Enlund

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Hugo Bergendahl* (fp) skulle inträda som ersättare för Eric Enlund under hans ledighet från riksdagsmannauppsdraget.

§ 3 Om vidgad rätt till bidrag till förbättring av boendemiljön

Statsrådet BIRGIT FRIGGEBÖ erhöll ordet för att besvara *Inga Lantz* (vpk) den 5 oktober anmälda fråga, 1977/78:44, till bostadsministern, och anförde:

Herr talman! Inga Lantz har frågat bostadsministern om hon är beredd att medverka till en sådan ändring i reglerna för bidrag till förbättring av boendemiljön att dessa kan utgå till 100 %. Enligt fastställd ärendefördelning är det jag som har att besvara frågan.

Inga Lantz fråga gäller ett förslag som bostadsstyrelsen har behandlat i sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79. Det bereds f. n. i sedvanlig ordning inom regeringskansliet. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till det.

Men jag vill upplysa Inga Lantz om att det numera är möjligt att få bostadslån med räntebidrag till den del av de godkända kostnaderna som inte täcks av boendemiljöbidraget. Riksdagen beslöt om detta i våras.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Artigheten bjuder mig att tacka för svaret, och därför skall jag göra det.

De kommuner som har bostadsområden som bäst behöver en boendemiljö har inte råd att söka det s. k. miljöförbättringsbidraget, därför att kommunerna måste betala hälften av kostnaderna.

*Om vidgad rätt till
bidrag till förbättring
av boendemiljön*

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om vidgad rätt till
bidrag till förbät-
ring av boendemil-
jön*

Bostadsstyrelsen har föreslagit att bidraget skall utgå med 75 % av den totala kostnaden, och boendemiljödelegationen vill att kostnaderna i vissa fall skall täckas helt, dvs. att bidraget skall utgå med 100 %. Det måste också vara det riktiga, ty då får kommuner som har områden med sociala problem hjälp att förbättra miljön. Nu går bidraget till "fel" områden. Meningen är ju att bidraget skall gå till områden där det är svårt att hyra ut lägenheter och där de sociala problemen är stora. Men de flesta ansökningarna kommer från kommuner utan sådana problem. Drygt 90 % av ansökningarna kommer från områden där lägenheterna redan är uthyrda. Det senaste budgetåret kom ungefär hälften av ansökningarna från storstadsområden. Nästan hälften kom från bostadsrättsföreningar, medan kommuner och allmännyttiga företag svarade för en fjärdedel. 10 % kom från privata värdar.

Man kan alltså konstatera dels att pengarna går till fel områden, därför att fattiga kommuner inte har råd att söka bidraget, dels att själva bidraget är alldeles för litet.

Vänsterpartiet kommunisterna har i en motion till årets riksdag begärt att anslaget skall höjas från, som föreslagits, 35 milj. kr. till 60 milj. kr. Vi tror att det är en berättigad höjning. Det har visat sig att de sökta beloppen sjunker. Tidigare var det genomsnittliga bidraget per lägenhet 330 kr. Nu är man nere i 230 kr. Det säger sig självt att det inte går att lösa svåra bostadssociala problem med ett så lågt belopp per lägenhet.

Jag har frågat fru Friggebo, om hon är beredd att tillmötesgå boendemiljödelegationens önskemål att bidrag i vissa fall skall utgå med 100 %, men hon är inte beredd att tillnärmelsevis tillmötesgå detta krav. Departementet är inte ens berett att acceptera bostadsstyrelsens förslag om ett 75-procentigt bidrag.

Vänsterpartiet kommunisterna misstänkte att effekten skulle bli den att kommuner som mest har behov av detta bidrag inte har råd att söka det, och därför har vi förespråkat en högre bidragsdel. Nu har undersökningar och gjorda erfarenheter visat att vänsterpartiet kommunisternas förmodan var riktig. Ändå vill fru Friggebo inte ändra på det felaktiga förhållandet. Hur skall, menar fru Friggebo, de kommuner som allra mest behöver detta bidrag få råd att söka det?

Statsrådet BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Inga Lantz envisas med att säga att kommuner och bostadsföretag själva måste ställa upp med den del av kostnaden som inte täcks av bidrag. Så sent som i våras fattade riksdagen beslut om att införa en låneform som täcker den andra biten, och till sådant lån är också kopplat ett räntebidrag, innebärande att allmännyttiga bostadsföretag och andra låntagarkategorier endast behöver betala en räntekostnad på 3,9 % det första året.

Detta system är helt nytt, och vi har inte sett effekterna av det. En av anledningarna till att regeringen föreslog detta system var just det

faktum att vissa bostadsföretag i områden, som var oattraktiva, inte hade råd att finansiera den andra hälften av kostnaden. Nu har vi alltså ändrat på det förhållandet.

När det gäller Inga Lantz fråga om en större bidragsandel har jag sagt att detta spörsmål f. n. är under beredning inom regeringskansliet.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det är ju riktigt som statsrådet säger, att företagen sedan i våras kan få låna de återstående 50 procenten utöver förbättringsbidraget. Men även lån skall betalas tillbaka, och trots att kommunerna nu kan få låna har intresset inte ökat nämnvärt hos dem som har många outhyrda lägenheter i de aktuella bostadsområdena. Det är ett konstaterande som boendemiljödelegationen gör och det är också från det hållet som kravet på en hundraprocentig bidragsdel framförs. Även lånekostnader måste man ju finansiera, och i många företag och kommuner finns det inte utrymme för att höja hyrorna eller skjuta till kommunala skattemedel för detta ändamål. Med tanke på att kommunerna har skattesatser på upp till 30 % förstår nog också fru Friggebo att det kan vara ogörligt.

Liksom i så många andra fall gynnar lånemöjligheten främst dem som har råd att förbättra miljön. Jag konstaterar att inget tyder på att man inom departementet är beredd att ändra på det felaktiga förhållandet att fattiga kommuner inte har råd att söka de bidrag som de så väl behöver. Det finns ingen öppning i fru Friggebos tal här i dag, och det beklagar jag mycket.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om ändrade förutsättningar för ett svenskt atomvapen

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara Oswald Söderqvists (vpk) den 13 oktober anmälda fråga, 1977/78:63, till statsministern, och anförde:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat statsministern om det någonsin av ekonomiska eller andra skäl kan bli aktuellt att anskaffa kärnvapen till det svenska försvaret. Frågan har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

Svaret är nej.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret på min fråga. Jag fick också det svar jag hade väntat mig och som – gudskelov – ännu är självklart i den svenska riksdagen. Bakgrunden till min fråga är naturligtvis den ökade spridning av kärnvapen som vi alla känner till och som också alla måste känna oro inför. Den är ett faktum som inte kan viftas bort, och den ingår i det mönster av ökade rustningar som fö-

Nr 14

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om ändrade
förutsättningar för
ett svenskt atomva-
pen*

*Om ändrade
förutsättningar för
ett svenskt atomva-
pen*

rekommer i alla länder och som vi också väl känner till. Närmast inspirerades min fråga av en artikel av SIPRI-chefen Frank Barnaby för en tid sedan i Dagens Nyheter, där han tog upp dessa spörsmål och förde fram just den här frågeställningen. Jag tycker att den kan vara värd att diskutera.

Frågan om atomvapen är ju intimt sammanknuten med spridningen av kärnkraftstekniken. Användningen av denna är en pådrivande faktor för atomvapenspridningen. De hänger intimt samman och betingar varandra.

Hur står då problemet för oss här i Sverige? Vi undgår inte de kraftiga kostnadsstegringarna för våra rustningar och för det försvar som vi upprätthåller. Vårt försvar är dyrt och kommer inte att bli billigare.

Samtidigt har utvecklingen på kärnvapenområdet gått snabbt. Taktiska atomladdningar, avsedda att användas direkt i strid och mot militära mål, har funnits länge. Det görs nu ett stort nummer av den s. k. neutronbomben. Men det är bara en del av en följdriktig utveckling som har pågått under decennier.

Den utvecklingen har, som vi väl alla också känner till, hos stormakterna väckt tanken att det kan bli möjligt att utkämpa begränsade kärnvapenkrig, dvs. med enbart taktiska laddningar. Den s. k. terrorbalansen skulle alltså sättas ur spel.

Hur resonerar den svenska militära ledningen i dessa frågor? Vi vet att det på 1950-talet fanns en överväldigande opinion för svenska atomvapen i de kretsarna. Dessa funderingar stoppades av ett starkt folkligt motstånd. Men hur är det i dag? Finns det inte anledning att förmoda att det inom den svenska militära ledningen spekuleras i anskaffning av taktiska atomvapen i det militärpolitiska och ekonomiska läge som vi nu befinner oss i?

Motståndet hos folket i Sverige är säkert lika stort som på 1950-talet, men jag skulle vilja fråga försvarsministern om han tror att ledande militärer i Sverige har släppt tanken på att skaffa atomvapen, även om regering och riksdag officiellt har sagt att vi inga sådana vapen skall ha. Jag tror inte det.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Jag kan givetvis icke svara för tankarna hos varje militär befattningshavare, men jag kan försäkra att inom den svenska militärledningen finns det i dag ingen som spekulerar i anskaffning av svenska atomvapen.

Det beslut som formellt fattades i riksdagen 1968, när man definitivt intog den ställningen att Sverige icke skulle skaffa kärnvapen, grundade sig inte bara på något folkligt tryck, utan det skedde faktiskt efter noggranna studier, bl. a. inom försvarsmakten, där man gjorde en bedömning av riskerna för att vårt land skulle bli utsatt för ett kärnvapenkrig och där man över huvud taget försökte bedöma hur ett eventuellt framtida krig i omvärlden skulle se ut.

Enligt den säkerhetsdoktrin som vi har i Sverige räknar vi med att kärnvapentröskeln är hög. Därför rustar vi oss för att kunna utstå en konventionell krigföring. Det är inte bara uttryck för ett önsketänkande att vi försöker skapa förhållanden som vi anser rimliga, utan jag – och jag kan försäkra herr Söderqvist även den svenska militärledningen – har utifrån sakliga utgångspunkter kommit till den uppfattningen.

Jag har tidigare i pressen meddelat att jag icke delar de bedömningar som herr Barnaby har gjort i detta fall. Jag anser att det inte finns någonting i den nuvarande utvecklingen som skulle indikera att en liten nation som Sverige skulle skaffa kärnvapen. Ingenting är förändrat i den situationen.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tycker att försvarsministerns uppfattning om det militära tänkandet och de idéer som finns i det militära etablissemanget är en aning naiv. De militära ledarna och de militära staberna försöker alltid skaffa sig de vapen som de bedömer vara mest effektiva samt billigast och bäst att använda i ett visst läge. Det är självklart.

Det är naturligtvis inte heller någon nyhet eller någonting okänt för försvarsministern att just utvecklingen av taktiska atomvapen har ställt dessa frågor på sin spets.

Det finns i den västtyska ledningen och bland vissa kretsar av västtyska militärer samt även i andra länder än Västtyskland som tillhör NATO, t. ex. inom den belgiska försvarsmakten, en mycket stor oro för att stormakternas strategi bygger på att man skall använda taktiska atomvapen för att slippa ta till terrorvapen. Detta ställer det här landets ledning inför nya problem, som kanske inte funnits tidigare. Allt fler små stater – mindre än Sverige – skaffar sig nu atomvapen.

Man kan alltså inte bara avfärda frågan med att säga att man litar på att militärledningen har samma uppfattning som regeringen eller den övervägande delen av svenska folket har. Risken finns – och jag tror att skälen för SIPRI:s bedömningar är högst relevanta och värda att man tar hänsyn till dem och överväger dem ordentligt – eftersom kärnvapenspridningen är ett faktum i dagens värld; det gäller för andra länder och det gäller också för vårt land.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Jag vill bara påpeka att den situation som råder i dag inte är ny utan densamma som vi haft under åtskilliga år och att man talar om olika nivåer.

Det är alldeles riktigt att det försiggår en sådan här debatt i andra länder, framför allt inom NATO-pakten, men jag vill trots detta hävda att det för svenskt vidkommande icke innebär någon förändring i uppfattning. De säkerhetspolitiska tankegångar som ligger bakom vår principlösning bygger även på förekomsten av minikärnvapen. Det ligger i svenskt intresse att se till att den nuvarande tröskeln mot kärnvapen

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om ändrade
förutsättningar för
ett svenskt atomva-
pen*

icke sänks.

Jag förstår att herr Söderqvist, i det här fallet liksom så ofta annars, har ett behov av att vädra sin misstro mot militärer, men jag kan försäkra att de personer som i dag sitter i militärledningen – som jag känner så väl att jag vet hur de tänker och resonerar – tänker precis likadant som vilka andra svenskar som helst och att de delar en uppfattning som går tvärsöver alla partigränser. Det är såvitt jag kan se över huvud taget inte aktuellt för Sverige att någonsin gå in för att bli en kärnvapennation.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det är självfallet tillfredsställande att försvarsministern deklarerar dessa ståndpunkter så tydligt. Detta är emellertid, som jag sade inledningsvis i mitt första anförande, bara precis vad man bör kunna vänta sig – annars skulle ju försvarsministerns ställningstagande ha varit oacceptabelt!

Det är riktigt att jag misstror det militära systemet och det militära tänkandet. Detta gör jag mot bakgrunden av 24 års aktiv tjänst i den svenska armén. Jag vet hur tankegångarna går där, jag vet vad som sägs vid genomgångar och på föredragningar av olika slag. Det är därför litet väl naivt av försvarsministern att stå här och tala om att den militära ledningen i alla sammanhang sluter upp bakom de beslut som fattats av regering och riksdag. Så är icke fallet! Eljest skulle inte sådana saker ha yttrats som sagts inom olika militära kretsar under 1950- och 1960-talen och vid andra tidpunkter. Detta bör man hålla i minnet och inte bara säga att den militära ledningen resonerar likadant som svenska folket i övrigt; det gör den nämligen inte, utan den resonerar utifrån sina yrkesmässiga synvinklar. Detta må man visserligen icke förtänka den militära ledningen, eftersom den har en sådan inriktning, men den speciella inställningen finns alltså där. Den inställningen bör man vara uppmärksam på och inte bara avfärda påpekanden som görs av exempelvis Barnaby och SIPRI.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! För att herr Söderqvists uttalanden icke skall stå oemotsagda i protokollet vill jag påminna om att det inte bara var från militärt håll som man på 1950- och 1960-talen förordade svenska kärnvapen på grund av att man då trodde att man den vägen skulle kunna nå den bästa avskräckningseffekten. Så småningom kom man dock, som jag anförde tidigare, genom studier fram till insikten om att denna inställning icke var hållbar, och man ändrade därför uppfattning.

Jag måste i alla fall på de anställdas i försvaret vägnar – oavsett vilka personer herr Söderqvist avser och vilka erfarenheter han har – reagera mot herr Söderqvists sätt att smutskasta en viss grupp av människor i vårt samhälle. Jag tycker inte att sådant hör hemma i en debatt i den svenska riksdagen. Jag har ett behov av att uttrycka uppfattningen att dessa personer är lika goda demokrater och har samma värderingar som medborgarna i övrigt i vårt land.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att det inte bara var inom militära kretsar som man på 1950-talet kämpade för atombomben. Där gjorde också herr Krönmarks parti, dåvarande högerpartiet, en mycket stor insats genom att ställa upp på den sidan. Det kommer vi mycket väl ihåg.

Sedan vill jag säga att det för min del inte är fråga om att smutskasta någon yrkesgrupp. I så fall skulle jag ju smutskasta mig själv, eftersom jag halva mitt liv har tjänstgjort inom den yrkesgrupp vi talar om. Jag pekade bara på det faktum som har klarlagts i många sociologiska forskningsarbeten och i andra undersökningar, nämligen att ett militärt etablissemang har yrkesintressen som ofta inte sammanfaller med de intressen man har i samhället i övrigt. Detta gäller inte enbart det svenska försvaret, det gäller alla militära etablissemang och alla militära system. Man bör inte vara så naiv, som försvarsministern enligt min mening är i detta sammanhang, att man bortser från sådana fakta och talar allmänt och vackert om att man inte skall smutskasta vissa yrkesgrupper. Man måste hålla sig till de fakta och de undersökningsresultat som finns. Läget är sådant som jag har beskrivit det, och det bör man ha ögonen öppna för och inte enbart ställa upp och försvara de militära ledarna och de militära etablissemangen i alla sammanhang.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om bibehållande av en civilförsvarsanläggning i Katrineholm

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara *Ingrid Ludvigssons* (s) den 14 oktober anmälda fråga, 1977/78:74, och anförde:

Herr talman! Ingrid Ludvigsson har frågat mig om man kan påräkna förslag som tryggar fortvaron av en civilförsvarsanläggning i Katrineholm.

Riksdagen beslutade år 1974 att civilförsvarets regionala organisation borde byggas upp kring fem anläggningar för utbildning och övningar. I den proposition som beslutet byggde på godtog regeringen ett förslag från civilförsvarsstyrelsen att för Stockholmsområdet kunde civilförsvarets anläggning i Rosersberg utnyttjas, för Malmöområdet anläggningen i Revingeby och för Norrland Sandöskolan i Kramfors. I Mälarregionen kunde på motsvarande sätt Katrineholmsskolan tillsammans med förråd i Malmbý t. v. användas. I Göteborgsregionen måste en ny anläggning byggas. Senare har regeringen beslutat att sistnämnda anläggning skall förläggas till Skövde.

Civilförsvarsstyrelsen har i juni 1976 föreslagit regeringen att bygga en ny permanent skol- och förrådsanläggning i Katrineholms kommun.

I sin programplan för perioden 1978–1983 säger civilförsvarsstyrelsen dock att medelstillelningen och omfattningen av grundutbildning och

Nr 14

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om bibehållande
av en civilförsvars-
anläggning i
Katrineholm*

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om bibehållande
av en civilförsvars-
anläggning i
Katrineholm*

övningar innebär att endast fyra skol- och förrådsanläggningar behövs. Civilförsvarsstyrelsen avser att presentera ytterligare underlag för regeringen i frågan vid årsskiftet 1977-1978. Verksamheten i Katrineholms kommun kommer emellertid enligt civilförsvarsstyrelsen att bedrivas med nuvarande organisation och på nuvarande platser under hela programplaneproduktionen.

Jag är inte beredd att f. n. uttala mig i någon bestämd riktning i den här frågan. Det är rimligt att invänta civilförsvarsstyrelsens underlag.

INGRID LUDVIGSSON (s):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret. Frågans bakgrund är som sagt att civilförsvarsstyrelsen tidigare föreslagit regeringen att i Katrineholm bygga en ny och permanent skol- och förrådsanläggning. Den skulle ersätta den nuvarande, som huvudsakligen inryms i förhyrda lokaler. Regeringen har ännu icke fattat beslut i frågan, och försvarsministern är inte heller beredd att i dag uttala sig i någon bestämd riktning.

I den programplan som inlämnades till regeringen år 1976 och således låg till grund för det senaste försvarsbeslutet förutsattes en vidgad utbildning. Medel beräknades för detta liksom för erforderliga investeringar bl. a. för att i slutet av programplaneproduktionen påbörja byggandet av en ny anläggning i Katrineholm. En enhällig riksdag ställde sig bakom detta förslag.

Försvarsbeslutet 1977 innebar alltså att statsmakterna i huvudsak accepterade civilförsvarsstyrelsens förslag om utbildningens framtida omfattning och dimensioneringen av de regionala skol- och förrådsanläggningarna. Jag anser att man kan ifrågasätta om det är förenligt med riksdagens beslut att på det sätt som det är tänkt skära ned antalet elevdagar och därmed minska investeringsbehovet.

I den senaste programplanen, inlämnad i september i år och innehållande ett bantat förslag, framhåller civilförsvarsstyrelsen att frågan om de vapenfria tjänstepliktigas utbildning kan få betydelse för verksamhetens omfattning. Förutsatt att vapenfrutredningens förslag att de civiltjänstepliktiga skall genomgå en viss tids civilförsvarsutbildning vinner gehör, kommer självfallet behovet av utbildningsanläggningar att öka. Jag utgår ifrån att frågan om Katrineholmsanläggningen kommer att prövas i detta sammanhang. Därför vill jag fråga försvarsministern om han har för avsikt att inom den närmaste tiden lägga fram en proposition om en ny vapenfrilagstiftning, och om man i så fall kan räkna med en fortsatt verksamhet i Katrineholm. Ett besked på den punkten skulle vara av stort värde.

I Katrineholm har ryktena om att verksamheten vid civilförsvarets skola skulle upphöra självfallet förorsakat stor oro, inte minst bland personalen. Skolan har verkat under mer än 15 år, och i dag är nära 80-talet personer anställda där. Katrineholms kommun och hela regionens näringsliv har på senare tid fått vidkännas så kraftiga åderlätningar att varje

Om ökade utbildningsmöjligheter för vapenfria, m. m., såvitt avsåg en ny vapenfrilagstiftning

ytterligare negativt besked beträffande sysselsättningen blir ytterst kännbart.

Det slag av tjänster det här är fråga om bidrar också till att upprätthålla en välbehövlig differentiering av arbetslivet i bygden.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Som jag sade tidigare är jag inte nu beredd att uttala mig i bestämd riktning. Jag bör helt enkelt inte göra det, eftersom civilförsvarsstyrelsen pekat på de problem man har och lovat att komma till regeringen med förslag i ärendet vid nästa årsskifte. Det vore fel av mig att här gå in och styra myndigheten. Det är först sedan vi fått det förslaget som vi i regeringen har att ta ställning.

Fru Ludvigsson har alldeles rätt i att det fattats ett riksdagsbeslut om fem utbildningsanläggningar och att det beslutet gäller. För ändring av det krävs riksdagens godkännande. Jag kan alltså försäkra fru Ludvigsson att det här icke kommer att ske någonting ovanför riksdagsledamöternas huvuden.

När det gäller den eventuella civilförsvarsutbildning som de värnpliktiga kommer att få vill jag bara hänvisa till ett frågesvar som jag strax skall ge här i kammaren. Jag tycker inte att vi skall ta den favören från herr Andersson i Lycksele att han får svar på sin fråga direkt, utan att svaret skall ges via fru Ludvigsson – det vore kanske att gå alltför långt i jämlikhetssträvande syfte.

INGRID LUDVIGSSON (s):

Herr talman! Jag har full förståelse för det som försvarsministern senast sade. Låt mig bara få säga att kan det bli en omprövning av den här utbildningens omfattning när det så småningom kommer ett beslut om de vapenfrias utbildning, så är det – med tanke på den erfarenhet som finns i Katrineholm av just sådan verksamhet, med tanke på de samstämmiga uppgifterna om att denna utbildning där har fungerat bra och med hänsyn till sysselsättningsläget i orten – bra om den planerade permanenta anläggningen i Katrineholm kan bli verklighet. När den frågan behandlas i riksdagen blir det naturligtvis anledning att återkomma.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om ökade utbildningsmöjligheter för vapenfria, m. m., såvitt avsåg en ny vapenfrilagstiftning

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara *Georg Anderssons* (s) den 4 oktober anmälda interpellation, 1977/78:17, och anförde:

Herr talman! Georg Andersson har frågat mig dels om regeringen avser att vidta några åtgärder för att öka utbildningsmöjligheterna för vapenfria,

Tisdagen den
25 oktober 1977

Om ökade utbildningsmöjligheter för vapenfria, m. m., såvitt avsåg en ny vapenfrilagstiftning

dels när en ny vapenfrilagstiftning kan genomföras.

Enligt fastställd ärendefördelning mellan departementen ankommer det på arbetsmarknadsministern att besvara den första frågan.

Vad gäller den andra frågan avser regeringen att under hösten förelägga riksdagen förslag om ändringar i vapenfrilagen. Tidpunkten för ikraftträdandet beror på riksdagens behandling av ärendet. Jag räknar emellertid med att de nya principerna skall kunna tillämpas fr. o. m. den 1 mars 1978.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Först ett tack för svaret. Tyvärr har jag bara fått ett halvt svar och knappt det.

Första delen av min fråga gäller om regeringen avser att vidta några åtgärder för att nedbringa kön av vapenfria som väntar på att få fullgöra sin vapenfria tjänst. Den frågan besvaras inte. Den har överlämnats till arbetsmarknadsministern. Till min stora besvikelse har han för några dagar sedan låtit meddela att han inte kan svara inom den normala tiden för besvarande av interpellationer. Varför arbetsmarknadsministern inte kan svara inom rimlig tid har tyvärr inte angetts. Jag beklagar djupt att dyrbar tid på detta sätt förspills.

Jag uttryckte i våras strax innan riksmötet slutade min protest mot regeringens inskränkningar i tjänstgöringsmöjligheter för de vapenfria. I den s. k. besparingspropositionen gjordes nämligen en minskning av tjänstgöringsutrymmet motsvarande ca 75 000 utbildningsdagar. Det betyder ca 750 man. Kön uppgår nu till omkring 2 500 vapenfria.

Den långa kön av vapenfria som väntar på att få fullgöra den tjänst de beviljats kommer således att öka på grund av att inga särskilda åtgärder planeras eller genomförs. Detta är så mycket mera olyckligt som ju den väntade propositionen om en ny vapenfrilag av alla har förutsatts komma att leda till ökat antal vapenfria. Vapenfrirutredningen har också strävat efter att finna utvidgade och nya tjänstgöringsområden för de vapenfria. På grund av den ryckighet som präglat regeringens politik på detta område föreligger nu en allvarlig risk för att myndigheter och organisationer inte vill eller kan åta sig uppgiften att utbilda vapenfria.

De negativa konsekvenserna av regeringens politik är således minst tvåfaldiga.

För det första förlängs kön av vapenfria som väntar på att få fullgöra sin utbildning. Det medför svåra personliga problem, särskilt accentuerade på en arbetsmarknad som kännetecknas av hög ungdomsarbetslöshet. Jag är angelägen om att få säga detta, även om det inte ingår i en debatt med försvarsministern. Men det ingår i en debatt med regeringen, och jag hoppas att vederbörande departementschef på arbetsmarknadsdepartementet lyssnar, även om han inte nu befinner sig i kammaren och debatterar. Jag hoppas att mina synpunkter når kanslihuset.

Den andra negativa konsekvensen av regeringens politik är att antalet myndigheter och organisationer som vill och kan åta sig uppgiften att

utbilda vapenfria kan komma att minska. Det är mycket olyckligt strax före genomförandet av en förhoppningsvis generösare vapenfrilagstiftning.

Mot denna bakgrund vill jag ställa ett par följdfrågor till försvarsministern.

För det första: Kommer den nya vapenfrilagstiftningen, enligt försvarsministerns mening, att leda till att flera än f. n. kommer att beviljas vapenfri tjänstgöring i stället för värnplikt? Blir det med andra ord en generösare vapenfrilagstiftning?

För det andra: Vilka åtgärder förbereder regeringen för att möjliggöra genomförandet av en sådan generösare vapenfrilagstiftning som, något tillspetsat sagt, innebär ett erbjudande av vapenfri tjänst i stället för fängelsestraff.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Jag konstaterar i likhet med herr Andersson själv att herr Andersson i början av sitt inlägg uppehöll sig mycket vid en debatt inte med mig utan med arbetsmarknadsministern. Av formella skäl har jag ingen möjlighet att svara för en annan departementschef's ansvarsområde. Jag får därför inskränka mig till den del av interpellationen som avsåg försvarsdepartementet.

Jag kan bara säga att det förslag som regeringen skall förelägga riksdagen kommer att innebära större generositet när det gäller möjligheterna att få vapenfri tjänst. Vi kommer också – för att svara på den andra frågan, om vilka åtgärder vi skall vidta – att gå ut med anvisningar till statliga myndigheter och med andra bestämmelser, som gör att icke-statliga myndigheter också skall få ökade möjligheter att ta hand om civiltjänstpliktiga och deras utbildning.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det senaste svaret, som jag uppfattar som positivt. Det är alltså ett ja till att det blir en generösare vapenfrilagstiftning. Sedan är det litet oklarare vad de förberedelser som görs för att möjliggöra tillämpningen av en sådan lag egentligen innebär.

Det är naturligtvis mycket olyckligt att nu genom att strypa medeltilldelningen till de utbildningar som redan är i gång öka köbildningen strax innan man skall genomföra en lagstiftning, som medför att fler kommer att ställa sig i kö.

Jag noterar att de här förberedelserna för ett genomförande synes mig vara litet valhänta och litet tveågsna, men jag vill uttrycka förhoppningen att man nu verkligen tar allvarligt på detta. Om man inte klarar tjänstgöringsalternativet och erbjuder vidgade tjänstgöringsområden kommer nämligen den nya vapenfrilagstiftningen – hur den än utformas när det gäller principer – att bli ett ofullgånget foster. Jag vill verkligen lägga försvarsministern detta varmt om hjärtat: Se till att intentionerna också kan förverkligas i praktiken!

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om slopande av
B3LA-projektet*

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Herr Andersson behöver inte lägga mig detta varmt om hjärtat. Jag har haft det på hjärtat ganska lång tid. Lagstiftningen skall inte vara fiktiv. Är det så att regeringen lägger fram ett förslag till en generösare vapenfrilagstiftning – som jag räknar med att riksdagen kommer att ställa sig bakom – har vi också skyldighet att se till att möjligheterna för dessa personer att få utbildning vidgas. Det kommer att framläggas förslag om just vidgade möjligheter till utbildning.

Jag kan i övrigt redan nu försäkra att regeringen i budgetpropositionen inom olika departements områden avser att beakta de ökade krav som kommer att ställas på först och främst andra statliga myndigheter. Men det finns även icke-statliga myndigheter som måste engageras i det här utbildningsarbetet. Även det kommer att beaktas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om slopande av B3LA-projektet

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara *Oswald Söderqvists* (vpk) den 13 oktober anmälda interpellation, 1977/78:35, till statsministern, och anförde:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat statsministern om han anser det vara rimligt att belasta de svenska löntagarna med ökade militärutgifter samt om han vill medverka till att B3LA-projektet stoppas. Interpellationen har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

Som Oswald Söderqvist säger i sin interpellation togs inte ställning till frågan om anskaffning av attackflygplanet B3LA i samband med 1977 års försvarsbeslut. Den skulle utredas ytterligare och förslag senare föreläggas riksdagen. Den beredning inom regeringskansliet som har haft till uppgift att studera olika synpunkter på anskaffningsfrågan har nyligen lämnat sin rapport. Frågan övervägs nu av regeringen och det är för tidigt att uttala sig om vilket beslut som kommer att fattas. Regeringens ställningstagande kommer sedermera att föreläggas riksdagen.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret, även om det inte var särskilt uttömmande.

Svaret måste nog tyvärr hänföras till kategorin *Goddag – Yxskaft*; det var inte ett svar på det jag frågat om. Jag har inte begärt att statsministern, eller nu försvarsministern, skall uttala sig om vilka beslut som kommer att fattas av regeringen och framläggas för riksdagen i den här frågan. Det vore meningslöst, eftersom vi, som försvarsministern säger, under alla omständigheter kommer att få höra det senare.

Men ändå kan man ju som statsråd av vilket slag som helst ha en uppfattning i frågan. Det har försvarsministern haft tidigare när frågan

varit aktuell, t. ex. i våras i en TT-intervju, då försvarsministern sade att vi här i landet måste upprusta fr. o. m. 1982 och att däri måste inbegripas en utveckling av flygplan inom landet "--- även om vi till en fjärdedel måste importera delar ---". Det tyckte försvarsministern då. Och vad tycker han i dag? Det kunde vara intressant för svenska folket att få veta, när regeringen nu uppmanar löntagarna att vara återhållsamma och dra åt svångremmen.

Kostnaderna för utveckling av B3LA angavs i ÖB:s utredning inför försvarsbeslutet till 300 milj. kr. per år utöver de ramar som den borgerliga majoriteten röstat igenom här i våras. Det innebar således en merkostnad under femårsperioden på 1,5 miljarder.

I den rapport som nu i höst har lagts fram av den av försvarsministern nämnda beredningen beräknas B3LA-projektet kräva ett tillskott av 350 milj. kr. per år, alltså 1,75 miljarder under femårsperioden. Vilken kostnad kommer att redovisas nästa gång då riksdagen måste ta ställning till den här frågan?

Det är således högst motiverat att ställa frågan både till statsministern, som tydligen inte vill svara, och till försvarsministern, som tidigare har gjort franka uttalanden: Är det rimligt att belasta statsbudgeten och därmed de svenska skattebetalarna med ökade militärkostnader av den här storleken, och det för ett vapensystem som vi vet inte ökar vår säkerhet i nämnvärd grad och som dessutom bygger på import av vitala delar – import från NATO och USA? Är det rimligt? Det vore intressant att få svar på den frågan i stället för att få hänvisningar till regeringsbeslut som ännu inte har fattats.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Herr Söderqvist ville i sin interpellation höra statsministerns personliga uppfattning – och nu min – i frågan, om det är rimligt att belasta löntagarna med vissa militärutgifter.

Någon gräns för den belastningen tror jag icke vi skall fastställa vare sig här i riksdagen eller genom andra politiska beslut. Vad som är väsentligt, i varje fall för mig och jag vågar säga huvudparten av svenska folket, är att vi har ett försvar och en säkerhetspolitik som gör det möjligt för Sverige att fortleva som en fri nation och för oss själva att bestämma hur vi vill ha vårt samhälle ordnat. Vilka kostnaderna för det kommer att bli i framtiden vet varken herr Söderqvist eller jag. Det beror nämligen på vår omgivning, som vi har mycket små möjligheter att påverka.

Att försöka ange hur mycket löntagare och andra medborgare här i landet skall offra på försvaret är ganska meningslöst. Utvecklingen kan bli sådan att vi måste offra mera. Jag och många med mig hoppas givetvis på effektivitet i nedrustningarna i hela världen, så att alla nationers uppoffringar för att säkerställa sin nationella frihet och sitt oberoende blir mindre. Det väsentliga för mig är, som sagt, att garantera fortbeståndet av det samhälle vi har här i landet – och där har vi sedan att fatta ett antal delbeslut.

Herr Söderqvist frågar om B3LA-projektet. Jag kan inte svara på annat sätt än jag gjort, eftersom det inte är mer än drygt en vecka sedan beredningen avlämnade sin rapport. Jag kan försäkra att det så småningom kommer att ges möjligheter att debattera frågan i riksdagen.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Då skulle man alltså utgå från att militärkostnadernas storlek kan växa exempelvis till det dubbla – det är ju fullt tänkbart med det resonemang som försvarsministern för. Samtidigt vidhålls att våra försvarskostnader måste vara inriktade på en satsning på ett sådant projekt som B3LA. Det är där frågan ligger: Är det rimligt att satsa så mycket av nationens resurser på ett försvar som är uppbyggt på detta sätt, på system av typen Viggen och på ett nytt sådant system av typen B3LA?

Vi vet att det även bland ledande militärer finns olika uppfattningar om värdet av en sådan här inriktning av försvarskostnaderna. Det finns ingen enhetlig bedömning att vi måste ha ett flygvapen av denna typ. Det är därför man kan ställa frågan om det är rimligt eller inte, och den frågan bör väl försvarsministern kunna svara på. Under sommaren och hösten har det i DN förts en debatt om B3LA, och i den debatten har försvarsministern deltagit. Det har mycket tydligt framhållits från ganska auktoritativt håll att flygvapnets värde som avskräckande medel i totalförsvaret inte är odiskutabelt. Under debatten har också framhållits industriintressena. Vi vet alla att det här projektet drivs fram av starka ekonomiska intressen som vill att vi fortsätter bygga flygplan på det sätt som vi hittills har gjort.

Detta är en fråga av stort intresse för svenska folket, och jag tror inte att medborgarna är villiga att satsa hur mycket pengar som helst utan att det ifrågasätts om satsningen är rimlig eller inte. Det finns alltså anledning att begära besked. Försvarsministern säger att den debatten kommer, men för den skull kan man väl ha en åsikt i dag liksom försvarsministern hade i våras, då försvarsministern mycket varmt talade för ett sådant här projekt utan att det fanns några beslut fattade i vare sig regering eller riksdag.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Det är helt naturligt att olika uppfattningar finns om vilka komponenter man skall ha i det svenska försvaret. Det kan förekomma olika uppfattningar bland både politiker och militärer.

Jag vill bara utan att gå in på den egentliga debatten – nu är inte rätta tidpunkten för den, eftersom materialet inte hunnit beredas politiskt – göra följande deklARATION. Har vi valt att föra en alliansfri utrikespolitik och att ha denna som en av hörnstenarna i hela vår säkerhetspolitik, följer därav att vi måste göra oss försvarspolitiskt så oberoende som möjligt. Vi kan aldrig vara helt oberoende, vi kan inte få fram all teknisk kompetens inom landet. Men det är, som jag tidigare har sagt, av intresse

från försvarspolitisk synpunkt att utlandsberoendet är så litet som möjligt. Därför ser jag det som önskvärt att vi kan få fram inhemska vapensystem även om det i dem ingår utländska komponenter.

Jag är beredd att säga redan i dag, att skulle vi av ekonomiska skäl tvingas att skaffa utländska vapensystem ser jag detta som kanske inte förödande men som något beklagligt, därför att det innebär vissa nyanseringar i vår säkerhetspolitiska situation. För mig är det ett rättesnöre att skapa ett sådant försvarspolitiskt underlag att vi under överskådlig tid skall kunna föra en alliansfri utrikes- och säkerhetspolitik.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det är all right att försvarsministern deklarerar att han är vän av inhemska system. Ett faktum är dock, som vi alla vet, att vi är beroende av import speciellt för flygplanstillverkningen. Försvarsministern sade själv att flygplanstillverkningen till 25 % är beroende av import. Det finns andra uppgifter som tyder på att siffran är mycket högre.

Men vad jag ursprungligen frågade var om försvarskostnadernas höjd är rimlig i det läge vi nu har, då vi verkligen är ansträngda ekonomiskt. Regeringen har sagt till svenska folket att det är dags att spara och att vi nu alla måste försaka. Det finns inget utrymme för ytterligare utgifter. I det läget vore det verkligen av intresse att få höra om representanter för regeringen – i det här fallet försvarsministern eller kanske t. o. m. statsministern – anser att det är rimligt att öka försvarskostnaderna under den närmaste femårsperioden med kanske ett par miljarder kronor, när det samtidigt på alla andra områden talas om sparsamhet. Det här går liksom inte ihop, och därför bör man kunna kräva ett besked.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! För att få litet balans i diskussionen vill jag säga att svenska folket för femton år sedan satsade ungefär 5,5 % av bruttonationalprodukten på försvarsutgifter. I år, 1977, är andelen nere i 3,6 %. Jag vågar säga att vi i dag har en högre internationell rustningsnivå än för femton år sedan, men trots det betalar vi alltså i dag en betydligt lägre försäkringsavgift här i Sverige än vi gjorde då.

Det finns inget fog för att säga att försvaret i dag tar en orimligt stor andel av den gemensamma kakan. Det finns ingen sektor där kostnadstrycket varit så kraftigt som just inom försvaret. Jag vill passa på att säga inför kammaren – jag har tidigare gjort det i andra fora – att man även inom andra sektorer borde ha samma kostnadspress som inom försvaret för att minska trycket på löntagarna och f. ö. på alla i vårt samhälle – det finns många som inte är löntagare men som inte har det ett dugg bättre än de som klassas som just löntagare.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tror inte att svenska folket är enigt med försvarsministern om att militärutgifterna på något sätt skulle vara för låga. Det

är sant som försvarsministern säger att försvarskostnadernas andel av budgeten har minskat. Det är en gynnsam utveckling, och man kan nog också säga att den var nödvändig. Hade man inte satt stopp för de automatiska prisstegringarna under 1950-talet och under början av 1960-talet, skulle vi i dag haft en försvarsbudget som vi inte hade orkat med. Det är alltså krasst ekonomiska skäl som gjort att man varit tvungen att pressa ned försvarskostnaderna i förhållande till andra kostnader.

Men trots detta har vi i det här landet i dag en försvarskostnad per person som ger oss en fjärde- eller femteplats i världen. Det har vi talat om många gånger tidigare. Det finns alltså verkligen skäl att ifrågasätta om detta är nödvändigt, om det ökar vår säkerhet och förbättrar vår position. Den debatten kommer vi säkerligen att få föra ytterligare många gånger. Denna envisa övertro på att ett starkt försvar – många flygplan, brigader med stridsvagnar och annan militär utrustning – skulle stärka vår ställning som fri nation i det läge vi nu har i Europa måste verkligen ifrågasättas. Vi kan inte försvara oss mot en stormakt genom att skaffa dessa vapensystem. Vi måste tänka om och trappa ned militärutgifterna. Vi måste framför allt se till att det svenska försvaret får en annan struktur.

Det är därför frågan om flygvapnet är så intressant. Flygvapnet bygger på ett tänkesätt som inte längre är relevant. Jag skulle kunna citera ur de här debattinläggen i DN i våras och i somras, där man verkligen pekade på den roll som flyget har i dagens tänkta krig. Med den utveckling vi fått när det gäller luftvärnskomponenterna spelar attackflyget inte längre på något sätt samma dominerande roll som det gjort under tidigare decennier. Man måste acceptera att vi haft en utveckling, och det är därför man kan ifrågasätta kostnaderna för ett vapensystem som B3LA.

Det vill alltså inte försvarsministern gå med på, utan han vidhåller envist att vi måste ha ett sådant system för att garantera vår alliansfrihet och vår neutralitet. Men man måste ju ta hänsyn till de fakta som kommer fram om strider som har förts på andra håll i världen under det senaste decenniet.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Det här tenderar att bli en allmän försvarsdebatt, och det är kanske inte meningen med en interpellation.

Jag vill emellertid ta fasta på vad herr Söderqvist sade om att vi skall ta hänsyn till fakta i vår omvärld. Då finner vi att man i alla våra grannstater faktiskt fortfarande satsar fullt ut på flygsidan liksom på andra vapensystem.

Herr Söderqvist tar varje tillfälle i akt att misstänkliggöra effekten av att vi här i landet håller oss med ett, som vi tycker, relativt starkt försvar. Det skulle inte vara tillräckligt, menar han, utan här skulle behövas andra medel. Men de stater som har prövat andra metoder för sin nationella säkerhet ger oss tyvärr exempel på att man har misslyckats.

För mig är det nationella oberoendet – alltså våra möjligheter att här i Sveriges riksdag helt suveränt bestämma över våra förhållanden – så

värdefullt att jag aldrig kommer att medverka till att rekommendera någon risktagning utifrån andra försvarspolitiska principer. Ännu finns det tyvärr inga som helst indikationer på att vi har fått framgång på avrustningsområdet. Om herr Söderqvist i sitt internationella arbete kan påverka andra nationer – här har vi alla en uppgift – att minska rustningsnivåerna och därmed minimera riskerna, är jag mycket tacksam för det, men innan vi nått därhän måste vi föra svensk säkerhetspolitik efter två linjer. Dels måste vi i nedrustningsförhandlingar osv. arbeta för att sänka den militära rustningsnivån i hela världen, inte minst i vår närmaste omgivning, dels måste vi, i avvaktan på att vi skall nå några påtagliga resultat, för att inte riskera vår oavhängighet även satsa på vad vi menar vara ett starkt försvar.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Försvarsministern kopplar ihop vad han kallar det starka försvaret med vår alliansfrihet och vår neutralitet. Jag är självfallet överens med försvarsministern om alliansfrihet och neutralitet, men att påstå att det för de sakernas skull är nödvändigt att vi har ett försvar – i det här fallet, om vi skall hålla oss till den begränsade frågan, ett flygvapen – av den omfattning och den struktur vi har i dag, är att driva debatten på ett sätt som inte hänger ihop. Det ligger ingen garanti i att vi skaffar 500 eller 600 flygplan, eller vad vi orkar ha i luften f. n. – det är ungefär vad vi har i dag, som alla vet. Hur mycken avskräckande effekt finns det i detta, hur mycket får vi ut av de enorma summor som detta flygvapen kostar oss?

Om vi vill försvara vår neutralitet, om vi vill ha råg i ryggen för att hävda vår alliansfrihet, kan vi alltså överväga att använda pengarna bättre. Det finns nämligen defensiva vapen, och de har under det senaste decenniet utvecklats snabbare än de offensiva vapnen. Ett tydligt exempel på detta är just att flygplanen spelar en mindre roll.

I vår omvärld skaffas det flygplan, säger försvarsministern. Ja, det är stormakterna som försvarsministern syftar på, men de har råd att skaffa sig alltsammans. De har råd att hålla stora, starka flygvapen och samtidigt skaffa defensiva vapen i form av luftvärnsrobotar osv. Vi måste välja, och det är där mitt resonemang kommer in: Är det rimligt att satsa dessa miljarder på ett flygvapen, när andra alternativ skulle kunna vara lika avskräckande och lika bra för vår alliansfrihet och vår neutralitet?

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Nu märker jag att herr Söderqvist svävar ut långt över vad han har avsett med interpellationen, och en sådan debatt är det i och för sig felaktigt att föra här. Jag kan bara notera att herr Söderqvist och jag – även om vi inte är motpoler i alla avseenden – tydligen har principiellt olika uppfattningar när det gäller vikten av att till varje pris slå vakt om den svenska oavhängigheten. Det är bara att konstatera

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om åtgärder för att
tillförsäkra Viet-
nam återuppbygg-
nadsbidrag enligt
Parisavtalet*

detta, och efter det, herr talman, skall jag icke ytterligare förlänga denna debatt.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag måste säga att det är grovt demagogiskt och osant att påstå att jag på något sätt skulle vara emot den svenska oavhängigheten. Måste man tillgripa sådana argument i debatten är man ganska dåligt rustad.

Jag är självklart för oavhängigheten. Men jag är oense med försvarsministern, och försvarsministern har inte kunnat vederlägga synpunkterna på hur det hela skall ske. Jag anser att vi satsar våra resurser fel, på fel system, och att det kostar det svenska folket för mycket.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om åtgärder för att tillförsäkra Vietnam återuppbyggnadsbidrag enligt Parisavtalet

Utrikesministern KARIN SÖDER erhöll ordet för att besvara *Carl-Henrik Hermanssons* (vpk) den 4 oktober anmälda fråga, 1977/78:9, och anförde:

Herr talman! Carl-Henrik Hermansson har till mig ställt följande fråga: "Vilka initiativ avser regeringen att ta, i Förenta nationerna och på annat sätt, för att utöva press på Förenta staterna att uppfylla sina åtaganden enligt Parisavtalets artikel 21 att 'bidra till att läka krigets sår och till återuppbyggnaden i DRV och hela Indokina'?"

Som jag sade till svar på en motsvarande interpellation av Eivor Marklund den 17 februari är regeringens ståndpunkt att det internationella samfundet har en skyldighet att bidra till Vietnams återuppbyggnad och att en särskild förpliktelse åvilar dem som främst bidrog till förödelsen i Vietnam. Vi anser vidare att frågan om hur USA skall fullgöra sin förpliktelse att lämna bistånd till Vietnam måste avgöras i kontakter mellan de två direkt berörda parterna.

Vietnam har vid höstens generalförsamling intagit sin rättmätiga plats i Förenta nationerna. På vietnamesiskt initiativ har generalförsamlingens andra utskott för några veckor sedan antagit en resolution om återuppbyggnadsbistånd till Vietnam. Sverige inträdde på ett tidigt stadium som medförslagsställare och kunde därigenom medverka till att resolutionen fick en bred anslutning. Resolutionen rekommenderar bl. a. att Vietnam inkluderas i listan på mest behövande stater samt vädjar till alla medlemsstater och internationella organisationer att öka sina bidrag för att hjälpa det vietnamesiska folket med återuppbyggnaden av sitt land.

I samband med utskottsbehandlingen uttrycktes från amerikansk sida en önskan att inleda en ny epok av fred, samarbete och vänskap med Vietnam. Det är den svenska regeringens förhoppning att de fortsatta

kontakterna mellan Vietnam och USA skall lägga en fast grund för ett amerikanskt deltagande i återuppbyggnadsarbetet i Vietnam.

Nr 14

Tisdagen den
25 oktober 1977

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Jag kan inte förneka att jag hade önskat att det skulle vara mer aktivt, mer positivt.

Den omedelbara bakgrunden till min fråga är det svåra försörjningsläge som i dag råder i Vietnam. Det har i sin tur direkt samband med verkningarna av Förenta staternas anfallskrig. Under detta dödades en miljon vietnameser. Fem miljoner vietnameser sårades. Över en miljon utsattes för gifter. I den norra delen av landet uttraderades 12 städer och 300 byar. 22 städer och 4 000 byar – 73 % av alla – blev svårt bombade. 350 sjukhus bombades. 10 blev helt förstörda. 1 500 sjukstugor och 3 000 skolor bombades. Vägar, järnvägar, broar, hamnar, kraftverk, industrier och bevattningsanläggningar bombades. I den södra delen av landet utplånades 5 000 byar – 30 % av alla. 1,3 miljoner ha åker – 43 % av arealen – och 2,5 miljoner ha skog – 44 % – förstördes. Till förstörelsen av åkerjord kommer rubbningarna i den ekologiska balansen genom avlövnningen med kemiska medel och andra former av miljökrig.

Efter kriget fanns i söder fyra miljoner flyktingar, 870 000 föräldralösa barn, tre miljoner arbetslösa, 300 000 prostituerade, en halv miljon narkomaner, en miljon smittade av veneriska sjukdomar och två miljoner tbc-smittade.

Herr talman! Här står jag och läser upp siffror, men alla begriper att det vietnamesiska folkets lidande under USA:s utrotningskrig är omätligt – liksom USA:s skuld är omätlig. Det finns dock en uttrycklig förpliktelse enligt Parisavtalets artikel 21 "att USA skall bidra till att läka krigets sår och till återuppbyggnaden i DRV och hela Indokina". Det finns också ett uttryckligt löfte av den amerikanske presidenten att ställa 3,25 miljarder dollar plus 1,5 miljarder för livsmedel till Vietnams förfogande "utan några politiska villkor". När skall USA börja betala?

Den svenska regeringen bör enligt vår mening ta ett direkt initiativ i Förenta nationerna för att utöva press på USA att uppfylla sina förpliktelser enligt Parisavtalet. Tyvärr nämnde utrikesminister Söder inte med ett enda ord Vietnam i sitt tal i generalförsamlingen nyligen, om jag är rätt underrättad. Det är inte för sent för regeringen att reparera den uraktlåtenheten. Avser utrikesministern att göra det i någon form?

Utrikesministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Först vill jag säga att jag faktiskt nämnde Vietnam i mitt tal i Förenta nationerna. Jag hälsade med glädje Vietnam välkommet i Förenta nationerna, att det äntligen hade fått inta sin rättmätiga plats där.

Därutöver vill jag instämma i vad herr Hermansson sade beträffande hjälpbehovet. Det är ju heller ingen överraskning för någon här i kam-maren att Sveriges inställning till Vietnam är att vi måste stödja och

*Om åtgärder för att
tillförsäkra Viet-
nam återuppbygg-
nadsbidrag enligt
Parisavtalet*

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om åtgärder för att
förhindra avvisning
från Polen av vissa
svenska medborgare*

hjälpa Vietnam på allt sätt efter de oerhörda lidanden som det vietnamesiska folket har utstått. Vi har också den uppfattningen att USA har en förpliktelse att delta mycket aktivt i återuppbyggnadsarbetet i Vietnam. Det finns tyvärr ett motstånd att övervinna för den amerikanska administrationen, och det är kongressen. Jag hoppas verkligen att man skall ha kurage nog att övervinna detta och gå in aktivt med insatser i Vietnam.

Den svenska regeringen har för avsikt att när USA:s FN-ambassadör kommer till Stockholm ta upp de här frågorna. Jag kanske hade kunnat meddela redan i dag att vi gjort det, om besöket hade inträffat vid den tidpunkt som var avsedd.

Det är alltså ingen tvekan om Sveriges inställning till USA:s förpliktelser i det här avseendet, och vi kommer att fortsätta att hävda denna.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag vill bara uttrycka min tillfredsställelse över utrikesministerns senaste inlägg, som ju var betydligt mer positivt och aktivt än det första, mera formella svaret. Men det är sed, när utrikesministrar talar, att i det första anförandet får man inte veta någonting, men i det andra kan det möjligen komma fram något.

USA var ju tvunget att sluta kriget mot Vietnam därför att man hade förlorat det. Men skulden för mordet och förstörelsen finns kvar. USA fortsätter i själva verket i dag kriget med svälten som vapen mot Vietnams folk. Detta måste betonas, och jag finner inte att utrikesministern på något sätt motsade att alla anständiga människor måste kräva att USA betalar sin skuld.

Utrikesministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag vill också påpeka att när det gäller vårt bistånd, och inte minst det som herr Hermansson nyss sade om livsmedelssituationen i Vietnam, kommer biståndsministern senare att svara på en fråga. Det finns alltså utrymme för ytterligare diskussion på den punkten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om åtgärder för att förhindra avvisning från Polen av vissa svenska medborgare

Utrikesministern KARIN SÖDER erhöll ordet för att besvara *Daniel Tarschys* (fp) den 7 oktober anmälda fråga, 1977/78:50, och anförde:

Herr talman! Daniel Tarschys har ställt följande två frågor till mig om åtgärder för att förhindra avvisning från Polen av vissa svenska medborgare. Jag citerar:

”1. Har Polen upphört med sin stötande praxis att vid gränsen avvisa svenskar som tidigare varit polska medborgare?

2. Om så inte är fallet, vilka ytterligare åtgärder avser regeringen att vidtaga?"

När jag den 18 maj 1977 här i riksdagen besvarade en fråga i samma ämne, sade jag bl. a. att jag hade för avsikt att ta upp problemet rörande avvisade svenska medborgare med den polske utrikesministern under dennes besök i Sverige i början av juni i år. Under de samtal som jag här efter förde med den polske utrikesministern och hans medhjälpare förklarade man från polsk sida att man skulle försöka finna en lösning på detta problem. Vi ansåg oss därför kunna se framtiden an med en viss optimism.

Jag måste emellertid nu med starkt beklagande konstatera att vi ännu inte har kunnat märka någon ändrad inställning hos de polska myndigheterna i denna fråga. Det har visserligen förekommit att person som först har avvisats vid polska gränsen senare har medgivits inresa, men detta har såvitt vi vet bara skett i ett mycket litet antal fall. Antalet avvisningsfall, i vilka utrikesdepartementets hjälp har begärts, överstiger i dag 60.

Vi fortsätter självfallet våra försök att uppnå en tillfredsställande lösning av denna fråga i överensstämmelse med bestämmelserna i Helsingforsdokumentet. En särbehandling av en viss grupp svenska medborgare är för oss oacceptabel. Den strider också mot det svensk-polska viseringsfrihetsavtalets anda. Det ligger i hög grad i de svensk-polska förbindelsernas intresse att problemet bringas ur världen. Vi framhåller ständigt detta i våra kontakter med Polen, samtidigt som vi aktivt försöker uppnå en lösning i de enskilda avvisningsfall som kommer till vår kännedom.

DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka Karin Söder för detta svar, som visar att den svenska regeringen med stort allvar ser på den polska regeringens diskriminering av en särskild kategori svenska medborgare.

Jag skall här inskränka mig till att läsa upp ett stycke ur ett brev från en person i Sydsverige. Det stycket kompletterar den bild som Karin Söder har givit. Så här säger brevskrivaren:

Efter den polske utrikesministern Wojtaszeks besök i Sverige i juni i år har antalet avvisningar ytterligare ökat. I min bekantskapskrets här sjutton personer, samtliga svenska medborgare, under de två sista månaderna försökt resa in i Polen. Femton blev avvisade, bland dem sex personer som tidigare fått polskt inresetillstånd. De två som blev insläppta hade efter emigrationen från Polen bytt sina familjenamn.

Jag har inte haft möjligheter att mera systematiskt undersöka avvisningsfrekvensen vid den polska gränsen. Efter många samtal i både Lund och Malmö har jag emellertid kunnat konstatera, att medan 25–30 % av de resande tidigare har släppts in – under vissa perioder kanske upp till 50 % – är avvisningsfrekvensen nu nästan hundra procentig.

Antalet avvisningar som anmäls till UD är emellertid ytterst litet. Detta

Om åtgärder för att förhindra avvisning från Polen av vissa svenska medborgare

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om behandlingen
av politiskt olikvän-
kande i Chile*

beror bl. a. på rädslan för att en sådan anmälan ytterligare skulle minska chansen att i framtiden få inresetillstånd eller farhågor för repressalier mot anhöriga i Polen.

Den siffra som Karin Söder redovisade i riksdagen den 18 maj 1977 – ca 35 avvsningsfall under ungefär ett och ett halvt år – motsvarar kanske 10–15 % av det verkliga antalet avvsningar. Denna uppskattning bygger visserligen på en privat, icke-systematisk undersökning, men en mera systematisk sådan undersökning skulle ändå visa att bara under en vecka i juli 1977 överskred antalet avvsningar i Swinoujście den siffra som Karin Söder redovisade för en period på ett och ett halvt år.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om behandlingen av politiskt olikvänkande i Chile

Utrikesministern KARIN SÖDER erhöi ordet för att besvara Bertil Måbrinks (vpk) den 13 oktober anmälda fråga, 1977/78:69, och anförde:

Herr talman! Bertil Måbrink har till mig ställt följande fråga: "Anser regeringen att Chilejuntans förföljelser och tortyr av politiskt olikvänkande i Chile har minskat?"

Förtrycket i Chile har ändrat karaktär under det senaste året. Så har t. ex. de flesta av fånglägren stängts och antalet nya försvinnanden har minskat markant sedan nyåret. Eftersom många av de aktiva motståndarna till militärregimen numera är dödade, fångslade, försvunna eller drivna i landsflykt tycks följden ha blivit att förföljelse och tortyr i dag inte drabbar lika många chilensare som tidigare.

Den massiva och nästan urskillningslösa förföljelse som Chilejuntan släppte lös vid kuppen för fyra år sedan har således förändrats och med tiden blivit mer selektiv. Att förföljelsen i dag direkt drabbar färre personer än förut påverkar inte på minsta sätt vårt engagemang för de människor som fortfarande plågas i Chile.

Den svenska regeringen har inte funnit någon anledning att ändra sin politik gentemot regimen i Chile. Det innebär att politiskt förföljda människor från Chile i dag får och även i fortsättningen kommer att få en fristad i Sverige. Frågan om de mänskliga rättigheterna i Chile kommer även i år upp till behandling vid Förenta nationernas generalförsamling. Regeringen kommer där – liksom i andra internationella sammanhang – att fortsätta att verka för att respekten för de mänskliga fri- och rättigheterna återställs i Chile.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

I stort sett är jag nöjd med det svar som utrikesministern lämnat. Jag konstaterar att utrikesministern tar avstånd från Svenska ambassadens i Chile påstående att situationen för de oppositionella i Chile för-

bättrats. Men tydligen har invandrarverket och polisen tagit fasta på ambassadens uttalande. Det råder inget tvivel om att behandlingen av politiska flyktingar från Chile har försämrats. Det senaste fallet är som bekant Hector Jeldres. Sedan 1973 har han hela tiden befunnit sig i andra länder på flykt undan juntan, eftersom han står på juntans svarta lista. Han visades ju ut från det här landet, visserligen till Peru, men är nu tillbaka.

Jag vill också påpeka att det tidigare i år har hänt vissa saker som är litet skrämmande, men jag hoppas att utrikesministerns svar skall få invandrarverket och polisen på andra tankar.

I mars i år utvisades Hugo Diaz i Norrköping till Chile. Han är försvunnen, och anhöriga söker honom.

I augusti 1977 utvisades två bröder Asarez i Norrköping till Chile. De är försvunna. Modern skriver ständigt brev till de chilenska flyktingarna i Norrköping och frågar efter sina två söner, därför att juntan säger att de aldrig kommit till Chile utan är i Norrköping.

Att fängslandet av politiska motståndare fått en mindre omfattning innebär ju inte – och så tolkar jag också utrikesministerns svar – att förtrycket därmed blivit lättare. Tvärtom vet den chilenska polisen nu bättre vilka den skall inrikta sig på och kan därför ta dem under effektivare behandling. De övriga kommer juntan som bekant att kunna utrota genom den ekonomiska folkmordsplan som skisserats och som nu tillämpas i full skala.

Jag tackar än en gång för svaret.

Utrikesministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag vill till Bertil Måbrink säga att när det gäller behandlingen av flyktingar här i Sverige kommer statsrådet Ullsten att senare under frågestunden redogöra för regeringens praxis beträffande flyktingar från Chile och för hur rättssäkerheten för flyktingarna här i Sverige garanteras.

Den inställning som jag nu redovisat står hela regeringen bakom. Chileflyktingar i Sverige skall behandlas på samma sätt som tidigare. Jag vill tillägga att även om man – och det tycks vi vara överens om – kan misstänka att det av de skäl som jag anförde tidigare är färre personer som förföljs, har en annan typ av förtryck tillkommit i Chile. Det politiska förtrycket har nu utsträckts till att gälla även vissa politiska partier som tidigare var tillåtna. Förtrycket har främst gällt kristdemokraterna.

En följd av detta beslut är att politiker i och sympatisörer till samtliga dessa partier nu befinner sig i en ännu mer utsatt situation än tidigare. Vår vaksamhet när det gäller situationen i Chile måste alltså upprätthållas oavbrutet och med oförminskad styrka.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om förhållandena i
Västra Sahara*

Utrikesministern KARIN SÖDER erhöll ordet för att besvara *Bonnie Bernströms* (fp) den 13 oktober anmälda fråga, 1977/78:73, och anförde:

Herr talman! Bonnie Bernström har till mig ställt följande fråga: "Vad är den svenska inställningen till det sahariska folkets rätt till självbestämmande och till den pågående ockupationen av Västra Sahara?"

Det är den svenska regeringens inställning att Västra Saharas befolkning skall ges tillfälle att uttala sin mening om hur den önskar se områdets politiska framtid reglerad. Endast en lösning som tar hänsyn till befolkningen i Västra Sahara och dess rättigheter och önskemål i enlighet med FN:s principer för avkolonisering är godtagbar. Sverige har i linje härmed i FN stött den resolution som otvetydigt hävdat invånarnas rätt till självbestämmande.

Som medlem av säkerhetsrådet deltog Sverige aktivt i försöken att nå en lösning på Västra Sahara-krisen och därigenom minska risken för en väpnad konflikt mellan de berörda parterna. Svåra motsättningar existerar dock fortfarande mellan dessa. Någon lösning av problemet förefaller ej vara i sikte, och utvecklingen ger anledning till oro. Västra Saharas befolkning har drabbats hårt. Tiotusentals människor har lämnat området och lever nu i läger under svåra omständigheter. Sverige har bidragit med över 11 milj. kr. för insatser bland dessa och är därmed, näst Algeriet, den största bidragsgivaren.

BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på min fråga.

Arbetet för ett nationellt oberoende i Västra Sahara – dvs. f. d. Spanska Sahara – har redan pågått länge. På 1960-talet organiserades motståndet mot dåvarande kolonialmakten Spanien i en stark nationalistisk rörelse. Polisario har som enda befrielse-rörelse lett arbetet sedan 1973. Det är en befrielse-rörelse med brett och djupt folkligt stöd. Den led dock ett nederlag 1975, då Spanien överlät landet till Marocko och Mauretanien över huvudet på den sahariska befolkningen. Det nederlaget har inte hindrat eller hämmat Polisarios arbete för det sahariska folkets självklara rätt till oberoende.

Frågan om självbestämmande har behandlats i OAU. Ett tiotal länder har redan erkänt Demokratiska sahariska arabrepubliken, som utropades 1976. Internationella domstolen i Haag har slagit fast invånarnas rätt till självbestämmande. Även FN har i flera resolutioner uttalat detsamma. Trots detta är Västra Sahara alltjämt ockuperat av Marocko och Mauretanien.

Under tiden som frågan om självbestämmande behandlas i de internationella sammanhangen lever mellan 50 000 och 100 000 saharier i flyktingläger i Algeriet och väntar på att få återvända till sina hem. Deras situation har varit nära katastrofen åtskilliga gånger. Brist på mat, kläder och medicin har bl. a. orsakat hög spädbarnsdödlighet. Sverige har, som

utrikesministern nämnde, givit humanitär hjälp till flyktinglägren. Det är dock inte tillräckligt. Saharierna behöver också stöd av en stark internationell opinion för sina rättigheter. Ett avståndstagande från Marockos och Mauretaniens ockupation vore en viktig hjälp för saharierna att nå sitt mål.

Sverige har i många sammanhang varit föregångare i arbetet att stödja ockuperade folk. Det vore på sin plats att agera likadant i den här frågan. Karin Söder hänvisar i sitt svar till FN:s resolution om invånarnas rätt till självbestämmande, och jag tolkar det så att Karin Söder instämmer i avståndstagandet från Marockos och Mauretaniens ockupation. Ett sådant är väl på sin plats med tanke på att Karin Söder själv anger att det finns anledning att se på situationen med oro.

Utrikesministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag nämnde just i mitt svar att Sverige har röstat för den resolution som starkast understryker befolkningens rätt till självbestämmande. I den resolutionen betonas också att Spanien och FN har ansvar för att saharierna själva får besluta om sin framtid i fullständig frihet. Det anges också i resolutionen att FN skall övervaka ett sådant arrangemang för att det skall genomföras på ett riktigt sätt.

Enligt den svenska regeringens mening måste FN insistera på att varje avgörande skall bygga på en verklig konsultation av Saharas egen befolkning och överensstämma med dess fritt uttalade önskemål.

Svårigheter föreligger ju nu, med tanke på den uppdelning som Västra Sahara har utsatts för, att finna de tillfredsställande formerna för den här lösningen. Jag vill här också understryka att Marocko och Mauretaniens självfallet bär ett utomordentligt tungt ansvar och att det vilar på dessa länder att medverka till att saharierna faktiskt får självbestämmanderätt och får möjligheter till fria val – att de får välja sitt eget samhälle.

Vidare vill jag påpeka att OAU:s stats- och regeringschefer i juli 1976 beslöt att sammankalla ett extramöte för att finna en varaktig och rättvis lösning av problemet.

Under hänvisning till dessa omständigheter beslöt FN:s generalförsamling förra året att uppskjuta behandlingen av frågan.

Tyvärr har OAU ännu inte haft något toppmöte. Det är därför oklart om Saharafrågan kommer att tas upp till behandling i FN under hösten, vilket vi mycket beklagar.

BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Utrikesministerns svar till stöd för det sahariska folket är mycket positivt. Det som hindrar det sahariska folket från att fritt uttrycka sin mening är ju att landet är ockuperat av Marocko och Mauretaniens.

När utrikesministern säger att dessa länder bär ett tungt ansvar för

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om åtgärder för att
utverka frigivning av
två i Sovjet
fångslade svenska
medborgare*

den situation som nu råder i Västra Sahara, så tolkar jag det också som att utrikesministern tar avstånd från deras okkupation.

Utrikesministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag vill meddela kammaren att så sent som för någon vecka sedan var kabinettssekreterare Åström på regeringens uppdrag i Marocko, och han deklarerade där klart den svenska regeringens ståndpunkt i fråga om sahariernas rätt att själva bestämma om sin framtid. Det är alltså ett uttryck för var den svenska regeringen står.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om åtgärder för att utverka frigivning av två i Sovjet fångslade svenska medborgare

Utrikesministern KARIN SÖDER erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Filip Fridolfssons* (m) den 4 oktober anmälda interpellation, 1977/78:15, dels *Thure Jadedstigs* (s) den 4 oktober anmälda fråga, 1977/78:19, och anförde:

Herr talman! Filip Fridolfsson har frågat vilka åtgärder jag fortsättningsvis avser vidta i syfte att utverka att de i Sovjetunionen fångslade Bengt Sareld och Nils-Erik Engström snarast får återvända till Sverige.

Thure Jadedstig har frågat vilket juridiskt bistånd svenska myndigheter har givit de båda svenskarna, i vilken utsträckning svenska myndigheter haft möjligheter till kontakter med dem och vilka åtgärder jag vidtagit för att få dem frigivna.

Jag avser att besvara bägge frågorna i ett sammanhang.

Sareld och Engström greps den 5 juni i år vid sovjetisk-polska gränsen i Brest i samband med utresa från Sovjetunionen, där de befunnit sig som bilturister sedan den 20 maj. Tre dagar efter gripandet, den 8 juni, informerade Sovjetunionens utrikesministerium svenska ambassaden i Moskva om Sarelds och Engströms arrestering. I meddelandet från utrikesministeriet heter det att de båda svenskarna hade "försökt utföra material på ryska språket som innehöll förtal om förhållandena i Sovjetunionen". Materialet hade enligt meddelandet förvarats i speciella gömställen i bilens karosseri. Det upplystes vidare att utredning pågick och att de båda svenskarna skulle komma att straffas enligt sovjetisk kriminallagstiftning. Härutöver har inga närmare uppgifter om det beslagtagna materialet lämnats från officiellt sovjetiskt håll.

Från början sades att förundersökningen skulle ta två månader i anspråk. Den 4 augusti uppgavs dock från förhørsledningens sida att undersökningstiden hade förlängts med ytterligare en månad. Förundersökningen har ännu inte avslutats. Den sovjetiska åklagarmyndigheten har dock för några dagar sedan upplyst att utredningsarbetet är i det närmaste avslutat och att ärendet inom kort skall överlämnas till domstol.

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om åtgärder för att
utverka frigivning av
två i Sovjet
fängslade svenska
medborgare*

I enlighet med den svensk-sovjetiska konsularkonventionen av år 1967 begärde ambassaden i Moskva omedelbart vid mottagandet av det sovjetiska meddelandet den 8 juni att få träffa de båda fängslade svenskarna. Det första sammanträffandet ägde rum den 15 juni, då en representant för ambassaden besökte Sareld och Engström i häktet i Brest. Nya sammanträffanden ägde rum i Brest den 27 juni, den 14 juli och den 4 augusti. Fjortondagarsintervaller mellan besöken är normalt när det gäller i Sovjetunionen häktade utlänningar.

Den 16 augusti upplyste Sovjetunionens utrikesministerium att de två svenskarna hade överförts till häktet i Vitrysslands huvudstad Minsk, där en representant för ambassaden fick träffa dem den 18 augusti. Som skäl för överflyttningen till Minsk har uppgivits att Sareld och Engström där skulle få bättre behandling. Vidare skulle i Minsk finnas större undersöknings- och förhørsresurser. Ett nytt sammanträffande mellan en ambassadrepresentant och Sareld och Engström ägde rum i Minsk den 1 september.

Ett nytt möte mellan ambassaden och de två svenskarna, som skulle ha ägt rum den 15 september, inställdes från sovjetisk sida, och trots ihärdiga påtryckningar från vår sida kom något nytt möte inte till stånd förrän den 20 oktober.

Sareld och Engström är placerade i skilda celler. Var och en av dem har under huvudparten av häktningstiden delat cell med en annan fånge. De har möjlighet att utöka kosten genom inköp i fängelsets marketenteri. Ambassaden har till dem kunnat överlämna bl. a. böcker och brev från deras anhöriga. Ambassadens representant har vid sina besök inte tillåtit att diskutera utredningen med Sareld och Engström.

Under hela häktningstiden har utrikesdepartementet hållit fortlöpande kontakt med Sarelds och Engströms anhöriga. Jag tog själv emot dem den 14 september för att redogöra för våra ansträngningar i fallet.

Förutom de konsulära kontakterna har vi från svensk sida vid upprepade tillfällen sedan juli månad tagit upp behandlingen av Sareld och Engström med Sovjetunionen på politisk nivå. Det har skett såväl i Moskva som i Stockholm. Själv har jag bl. a. tagit upp ärendet med dels chefen för skandinaviska avdelningen i Sovjetunionens utrikesministerium, ambassadör Sobolev, som den 13–14 september besökte Stockholm, dels utrikesminister Gromyko, som jag träffade den 30 september i samband med FN:s generalförsamling i New York.

Vid dessa kontakter har vi från svensk sida hemställt att förundersökningen snarast måtte slutföras. Utan att bestrida svenska medborgares skyldighet att iaktta lagarna i det land där de vistas har vi värdjat om mild behandling av de båda svenskarna och begärt att de snarast skall få återförenas med sina anhöriga i Sverige.

Vi har framhållit att utredningen har tagit orimligt lång tid i anspråk. De bägge svenskarna har nu i nästan fem månader suttit i sovjetiskt undersökningshäkte utan att anklagelserna mot dem har preciserats. Den långa förundersökningstiden har varit mycket pressande för alla berörda.

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om åtgärder för att
utverka frigivning av
två i Sovjet
fångslade svenska
medborgare*

Vi har också hänvisat till att de anklagelser som riktats mot Sareld och Engström är helt främmande för svensk rättsuppfattning. För oss svenskar är det svårt att förstå hur två unga människor i dagens Europa kan hållas fångslade på detta sätt. För en bred svensk opinion har de sovjetiska myndigheternas handlingssätt framstått som oförenligt med den anda av vänskap och samarbete mellan Europas folk som har kommit till uttryck i Helsingforsdokumentet.

Jag har i klara ordalag framfört till sovjetiska representanter att svenska regeringen ser allvarligt på fångslandet av Sareld och Engström och att fallet, om det inte löses snart, blir en allvarlig belastning för de eljest goda förbindelserna mellan Sverige och Sovjetunionen.

Från regeringens sida kommer vi att fortsätta våra ansträngningar till dess Sareld och Engström har blivit frigivna. För detta har vi stöd i en stark svensk opinion.

FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för det utförliga svaret på min interpellation. Det innehöll en mycket informativ sammanfattning av denna tråkiga affär, och det redovisar behjärtansvärda svenska diplomatiska insatser.

Vad som inträffat ter sig märkligt mot bakgrund inte bara av Helsingforsdeklarationen utan också mot bakgrund av den sovjetiska författningen. I den återfinns bl. a. följande passus:

”I syfte att trygga medborgarnas samvetsfrid är kyrkan i Sovjetunionen skild från staten och skolan från kyrkan. Frihet att utöva religion och frihet till antireligiös propaganda erkänns för alla medborgare.”

Trots denna klara författningsdeklaration grips och fångslas personer som distribuerar biblar! I det speciella fall som jag tagit upp i interpellationen skulle brottet bestå i försök till utförelse av brev från kristna människor i Ryssland till likasinnade utomlands. Under den oförlåtligt långdragna utredningstiden har åtskilliga ryska pingstvännen, sannolikt brevskrivare, fångslats. Det är i och för sig anmärkningsvärt att man i Ryssland tydligen inte alltid vill eller, rättare sagt, vågar anlita posten. Det är dessutom för mig, liksom det måste vara för alla andra i en fri demokrati, svårt att inse att något brottsligt begåtts, fränsett möjligen obehörig postbefordran – om man nu får tillåta sig en något värdslös formulering i detta sammanhang.

Det har också gjorts gällande att breven skulle innehålla uppmaningar till utlandsvännerna att invitera brevskrivarna, då detta skulle vara enda möjligheten för dem att lämna hemlandet. Inte heller en sådan sak tycker jag är särskilt upprörande. Att det av ryska myndigheter skulle tolkas som förtal av förhållandena i Sovjetunionen måste bero på att brevskrivbenterna påpekat att situationen för kristna människor i Sovjet är ohållbar därför att där, trots den vältaliga författningen och trots Helsingforsdeklarationen, råder diskriminering och förföljelse av dem som vågar visa att de omfattar en religiös tro. Detta har vi fått otaliga bevis på

*Om åtgärder för att
utverka frigivning
av två i Sovjet
fångslade svenska
medborgare*

genom årens lopp, och ingenting tyder på att det famösa dokument som signerats i Helsingfors skulle ändra på det förhållandet. Fängslandet av de båda svenska pingstvännerna understryker med all önskvärd tydlighet den saken.

Som jag inledningsvis nämnde har utrikesministern redogjort för ett idogt svenskt diplomatiskt och politiskt arbete i syfte att snarast få hem Sareld och Engström till Sverige. Utrikesminister Söder har därvid personligen gjort betydande insatser. Men man frågar sig om tiden inte är mogen för att inta en ännu skarpare diplomatisk och politisk attityd mot Sovjet i denna fråga. Visserligen innehåller diplomatin och utrikespolitiken åtskilligt som kräver försiktigt manövrerande med stort tålmod. Dessutom är Sverige ett alltför obetydligt land för att diktera några villkor för en stormakt. Men fem månaders insparning utan rättgång för vad man i fria demokratiska länder betraktar som bagateller är litet väl magstarkt. Måhända medför den omständigheten, att det är fråga om ett par kristna idealister som drabbats, att den svenska opinionen är lågmäld. Pingstvännerna och andra kristna här i landet är inte särskilt högljudda, och allmänheten har måhända inte helt klart för sig det förfärliga i det som hänt.

Jag har under de senaste veckorna gjort ett litet tankeexperiment. Låt oss anta att det hade varit ett par kända, fackligt verksamma svenskar som gripits i Sovjet och behandlats på det sätt som skett av lika bagatellartade skäl. Jag är övertygad om att en svensk opinion då mycket snabbt hade växt sig stark med högljudda krav på regeringsingripande. Sergels torg här utanför skulle ha befolkats av demonstranter som under röda fanor på plakat skulle ha krävt frigivning av de fångslade. Utrikesministern skulle inte ha fått en lugn stund.

Men nu – i det här aktuella fallet – är det som sagt ganska tyst. Massmedia har inte heller visat något större intresse för fallet Sareld och Engström. I det läget vill jag försöka att dra mitt strå till stacken. Jag ber utrikesministern på många kristna medborgares vägnar att oaktat de insatser som redan vidtagits överväga mer kraftfulla åtgärder för de i Sovjet gripna svenskarna.

Jag är övertygad om att utrikesminister Söder – som på kort tid blivit en internationellt välrenommerad utrikesminister – med framgång på lämpligt sätt skulle kunna skaka om i det ryska toppskiktet.

I interpellationssvarets slutmening framhåller utrikesministern att regeringen kommer att fortsättningsvis anstränga sig för att få Sareld och Engström frigivna. Jag finner det därför naturligt, herr talman, att jag ställer en direkt fråga till utrikesministern: Vilka nya grepp kan ni använda i det läge som ärendet har i dag? Jag tar för givet att alla möjligheter att pressa sovjetmyndigheterna inte är uttömda.

Det är förvisso inte bara de hårt prövade anhöriga här i Sverige som skulle vara intresserade av ett svar på den frågan. Många, många människor ute i samhället som följer ärendet om de i Sovjet fångslade svens-

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om åtgärder för att
utverka frigivning av
två i Sovjet
fångslade svenska
medborgare*

karna skulle också med stor tillfredsställelse notera ett rakt svar från utrikesministern på den sist ställda frågan.

THURE JADESTIG (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Herr Fridolfssons frågor berörde åtgärder i syfte att utverka återvändande till Sverige. Det är också min huvudfråga, men jag har i frågeställningen vidgat begreppet så att jag också efterlyser vilket juridiskt bistånd de svenska myndigheterna har kunnat ge de båda svenskarna i deras svåra belägenhet.

Jag är i stort tacksam för svaret, som visar att man från regeringens sida vidtagit de åtgärder som stått till buds – och jag hade heller inte väntat mig något annat.

Vad Sareld och Engström har anklagats för är för mig inte helt klart – den dag som i dag är. Statsrådet hänvisar till utrikesdepartementets först erhållna meddelande, att de båda svenskarna "försökt utföra material på ryska språket som innehöll förtal om förhållandena i Sovjetunionen". Där sägs inte någonting om införande av biblar, som det anförts i massmedia.

Man borde väl ändock i dag – nästan fem månader efter häktningen – från Sovjets sida kunna precisera anklagelsepunkterna. Det framgår inte av svaret huruvida den svenska regeringen har lyckats få närmare vetskap om dessa. Nog borde väl de ryska myndigheterna ha kunnat delge den svenska ambassaden dessa sakuppgifter – även under pågående s. k. utredningsarbete.

Av statsrådets svar framgår att det t. o. m. har varit svårt för den svenska ambassadpersonalen att få träffa de båda svenskarna i enlighet med sovjetisk praxis, dvs. var fjortonde dag. Vad som oroar mig är att ambassadrepresentanten inte vid sina besök har tillåtit att diskutera frågor och problem i utredningsarbetet och utredningens innehåll med de anklagade. Detta tycker jag är det allvarliga. Det är därmed fastlagt att någon form av juridiskt bistånd inte har kunnat lämnas dem. Det kan ge mig anledning till en följdfråga:

Har svensk myndighet ingen möjlighet att i liknande besvärliga situationer bistå den enskilde med juridisk sakkunskap?

Jag noterar i svaret det svenska kravet på att förundersökningen avslutas, att man har vädjat om milt straff samt att tyngdpunkten läggs på kravet att de båda svenskarna skall få resa hem till Sverige. Inte minst vill jag notera utrikesministerns slutord i dagens svar som ett mycket värdefullt påpekande.

Jag vet också att många initiativ vidtagits av enskilda ledamöter av denna kammare och av organisationer och enskilda för att göra de sovjetiska myndigheterna uppmärksamma på att det strider mot svensk rättsuppfattning att hålla människor i häkte i fem månader utan att anklagelsepunkterna närmare preciseras.

Jag noterar löftet att regeringen kommer att fortsätta sina ansträng-

ningar för att de båda svenskarna skall bli frigivna. Blir de inte frigivna måste väl ändå Sverige begära att de två svenskarna får juridisk hjälp under rättegången, där den svenska ambassaden också bör kunna medverka. Dessutom: Om det skulle vara så olyckligt att det blir rättegång, utgår jag ifrån att den svenska regeringen verkar för att rättegången blir offentlig.

GEORG ÅBERG (fp):

Herr talman! Liksom de båda interpellanterna vill också jag ge uttryck åt den oro, för att inte säga dova förbittring som sprider sig i allt större kretsar i vårt land, där man följer behandlingen av de båda svenska pingstvännerna Sareld och Engström. Den senaste tiden har jag fått många förfrågningar både från enskilda personer och från församlingar huruvida UD verkligen gjort vad som kan göras i denna sak. Det är därför värdefullt att vi nu fått denna klagörande redogörelse från utrikesministerns sida, vilken ju visar att tillgängliga resurser satts in. Inte minst måste utrikesministerns eget agerande noteras med stor tillfredsställelse.

Det är verkligen förvånansvärda interiörer som kommer fram i denna redogörelse om hur man kan behandla människor i ett kommunistiskt land. Uppgiften om att de fängslade förvägrades möjligheten att ens tala med någon representant för svenska ambassaden under sju veckor, alltså tiden den 1 september – den 20 oktober, tyder på en cynisk nonchalans som är helt främmande för den människosyn vi är vana vid. Ännu mera anmärkningsvärt är detta då ambassadtjänstemännen i alla fall varit förhindrade att diskutera med fångarna om själva orsaken till att de hålls i fängsligt förvar och underkastas förhör.

Vad är man då från de sovjetiska myndigheternas sida rädd för?

Det sägs att de fängslade behandlas väl. Men det är inte svårt att förstå att isoleringen måste innebära en fruktansvärd press både för de fängslade och för deras familjer. Det är gott och väl att man behandlar de båda fängslade bra lekamligen, men rent psykiskt är ju behandlingen högst anmärkningsvärt.

Vi vet ännu inte vad som kommit de sovjetiska myndigheterna att så ängslas för dessa båda pingstvännar från ett vänskapligt sinnat land, eller om man möjligen gör det för att dessa varit i kontakt med trosfränder i den stora Sovjetstaten. Det är rätt anmärkningsvärt att Sovjet samtidigt som man där firar minnet av revolutionen och de framsteg som gjorts sedan dess, och för resten mottar gratulationer från framstående politiker i vårt land, så klart demonstrerar nonchalans mot enskilda människor.

Är det sprängkraften i den kristna tro till vilken Sareld och Engström bekänner sig som oroar Sovjetmyndigheterna?

Utrikesministern* KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag vill till herr Fridolfsson säga att vår aktivitet har varit stor under den tid som Sareld och Engström suttit häktade. Jag vill också understryka att för UD:s och mitt eget agerande är det inte

Nr 14

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om åtgärder för att
utverka frigivning av
nå i Sovjet
fängslade svenska
medborgare*

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om åtgärder för att
utverka frigivning av
två i Sovjet
fångslade svenska
medborgare*

på något sätt avgörande – det är i och för sig betydelselöst hur många demonstrationer som üger rum – om människor är kristna eller ej; vi fullgör vårt uppdrag för att ta till vara svenska medborgares rättigheter oavsett detta. Om vi agerade på annat sätt skulle vi fullgöra vårt uppdrag mycket dåligt.

Vi kanhända går lågmält till väga ibland. Men då beror det på att vi bedömt det vara bästa sättet att tillvarata dessa medborgares intressen. Det är inte alltid säkert att det ger de bästa effekterna att gå ut med stort dunder och brak. Men den kritik jag eventuellt kan få av det skälet att jag inte gör så bär jag gärna, bara jag är övertygad om att jag har gjort vad jag anser vara det riktiga för att fullfölja mitt uppdrag som utrikesminister.

Jag vill understryka att det stöd som Sareld och Engström har fått från kyrkorna har varit bra. Det har också stött oss i våra strävanden.

Vi har inte fått full klarhet i anklagelsepunkterna på annat sätt än som jag har redogjort för här. Det är naturligtvis att beklaga, men vi ser ändå med relativt gott hopp på framtiden och tror att frågan närmar sig en avgörande punkt. Vi kommer, som sagt, inte att avsluta våra ansträngningar utan vi kommer att fortsätta. Men jag tror att det vore väldigt oklokt om jag här skulle avslöja steg för steg vilka åtgärder vi ämnar vidta – om jag vill främja dessa personers sak . Därför hoppas jag, herr talman, att kammarens ledamöter även fortsättningsvis skall lita på att vi vidtar de åtgärder som vi vid olika tillfällen finner vara de bästa för att göra vår plikt.

Jag kan också understryka att vi från UD har så gott som daglig kontakt med de anhöriga. Vi håller dem ständigt underrättade om vad som händer och vilka åtgärder vi tänker vidta. Detta samarbete är mycket förtroendefullt.

När det gäller det juridiska biståndet, som Thure Jadestig frågade om, är det på följande sätt: Vid en eventuell rättegång mot Sareld och Engström kommer utrikesdepartementet och ambassaden i Moskva att göra allt som är möjligt för att garantera att de får ett fullgott juridiskt biträde i rättegången. Det följer av de allmänna regler som gäller enligt svensk lag och som ålägger våra utlandsmyndigheter att tillse att svenskar som åtalas i utlandet får ett fullgott försvar i rättegång. Om inte en försvarsadvokat av god kvalitet förordnas av domstolen skall våra ambassader och konsulat anskaffa en advokat och förskotta de kostnader som eventuellt kan uppstå – för att garantera rättstryggheten för svenska medborgare så långt det är möjligt även när de blir åtalade i främmande land. Det är på det sättet som vi kommer att agera och vi kommer att göra vårt yttersta för att hjälpa dessa båda unga svenskar.

FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Utrikesminister Söder har tydligen missuppfattat mig totalt. När jag talade om den lågmälda opinionen, avsåg jag den lågmälda opinionen bland framför allt de frikyrkliga som de här unga männen

*Om åtgärder för att
utverka frigivning
av två i Sovjet
fängslade svenska
medborgare*

tillhör. Jag har icke på något sätt hävdat att regeringen varit för lågmäld – även om det finns folk som tycker det.

Riksdagsledamöter i gemen arbetar på ett sådant sätt att vi specialiserar oss, sysslar med frågor som ligger oss nära. Jag skall gärna, herr talman, erkänna att jag vet förfärligt litet om hur UD och andra myndigheter som sysslar med utrikeskontakter arbetar. Men det är väl ändå så att vårt svenska utrikesdepartement har ett stort ansvar när det gäller svenska medborgare utomlands. UD har skyldighet att aktivt gripa in för att hjälpa svenskar och tillvarata deras intressen när de befinner sig utanför landets gränser. Jag är naturligtvis medveten om att personer som befinner sig utomlands måste ta det personliga ansvaret för sina egna handlingar. Men de måste få en massiv uppbackning från UD när svårigheter uppstår. Jag sade i mitt förra anförande att jag anser att UD har gett sådant stöd.

Jag är medveten om att i det politiska spelet är det nödvändigt med ett stort mått av försiktighet, i varje fall från UD:s sida, och att UD här arbetar under speciella villkor. Att en allmän insyn skulle kunna sabotera verksamheten – det begriper jag också. Det noterade jag också i mitt första anförande. Jag noterade vidare vad regeringen har gjort, och jag sade många fina ord om utrikesminister Söder. Men det här är en sak som engagerar oerhört många människor, och det var därför jag ställde min fråga.

Vi måste vara på det klara med en sak: I fallet Sareld och Engström finns ingen annan väg att gå än via UD och utrikesministern. Jag tror uppriktigt sagt att Sovjetunionen struntar blankt i opinionsmöten runt om i landet. Dem bryr man sig inte om. Det enda man bryr sig om är det diplomatiska språket. Därför är det så viktigt, tror jag som lekman på detta område, att man sätter fullt tryck på. Det tror jag att människorna utanför detta hus räknar med.

Utrikesministern säger att man har gjort det, och att man handlagt frågan på det för det här ärendet bästa sättet. Jag får då böja mig för det.

Utrikesministern skriver i svaret att man från svensk sida har *hemställt* att förundersökningen snarast måtte slutföras, att man har *hänvisat* till att anklagelserna strider mot svensk rättsuppfattning och att utrikesministern själv i *klara ordalag framfört* att regeringen ser allvarligt på fängslandet. Ja, det är ju bra. Och det är säkert diplomatiskt korrekt och riktigt handlat. Men om nu detta inte räcker? Då trodde jag att gången skulle vara att utrikesministern skärpte tonen. Men det är kanske inte så det skall gå till.

Jag tycker ändå att frågan har fallit framåt. Svaret, som jag ännu en gång tackar för och som är utomordentligt positivt, skall väl ändå ge något genljud i Sovjet – hoppas jag.

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om åtgärder för att
utverka frigivning av
två i Sovjet
fångslade svenska
medborgare*

THURE JADESTIG (s):

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse utrikesministerns löfte att kvalificerad juridisk hjälp skall ställas till förfogande vid eventuellt domstolsförfarande. Men finns det ändå inte en liten lucka? Varför har man inte ställt krav på de sovjetiska utredningsmyndigheterna, att dessa båda svenska medborgare under den långa utredningsperioden skulle ha möjligheter att med svenska representanter diskutera frågor och problem som kan uppstå under utredningsarbetet, som ännu inte är avslutat?

Utrikesministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Först vill jag säga till Filip Fridolfsson att jag beklagar om jag har missförstått honom. Men jag tror ändå att det klarläggande jag gjorde när det gäller vilka hänsyn vi tar i vårt arbete kan vara bra att ha framfört här i kammaren. Det avgörande är som sagt inte hur stark opinion i Sverige som en person har bakom sig – alla skall ha samma stöd och hjälp från mig som utrikesminister och från UD.

Visst kommer vi att skärpa tonen om det inte blir någon förändring. Men jag tror att det vore fel att i förväg tala om exakt när och hur – då har man redan förtagit verkan av skärpningen.

Thure Jadestig tog upp stödet under tiden i häktet. Vi har försökt att utnyttja alla möjligheter som finns inom det s. k. konsularavtal som finns med Sovjetunionen för att ge dem stöd. Vi har inte nått riktigt så långt som vi skulle ha velat. Men situationen för de båda svenskarna är trots allt förhållandevis god efter fem månader under sådana omständigheter. Vår ambassad i Moskva har arbetat med stor effektivitet för att få till stånd så täta besök som varit möjligt. Jag tror att det har varit ett utomordentligt stöd för dessa personer under denna tid. Vidare har man kunnat förmedla kontakter med deras anhöriga. De är alltså vid gott mod, trots den mycket långa häktningstiden.

Nu hoppas vi att det skall bli en förändring inom en mycket nära framtid.

FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag har i denna debatt talat som en Medelsvensson, eftersom jag inte kan det diplomatiska språket. Jag är också glad över att utrikesministern noterade att mitt första anförande missuppfattades. Min mening med interpellationen var inte att råka i dispyt med utrikesministern – interpellationen var allvarligt menad, och jag har fått ett allvarligt svar. Jag instämmer i utrikesministerns förhoppning att denna fråga snart skall få en lycklig lösning.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
25 oktober 1977

Om livsmedelsbistånd till Vietnam

Statsrådet OLA ULLSTEN erhöll ordet för att besvara *Carl-Henrik Hermanssons* (vpk) den 4 oktober anmälda fråga, 1977/78:10, till utrikesministern, och anförde:

Herr talman! Carl-Henrik Hermansson har frågat utrikesministern om den svenska regeringen avser att ta ytterligare initiativ för extra bistånd, av katastrofmedel eller på annat sätt, till Vietnam med anledning av den svåra livsmedelssituationen. Enligt fastställd ärendefördelning är det jag som har att besvara frågan.

I år har regeringen beslutat om följande åtgärder för att bistå Vietnam i landets besvärliga försörjningssituation.

Av de medel som riksdagen anvisat för långsiktigt utvecklingssamarbete med Vietnam har på vietnamesisk begäran sammanlagt 60 milj. kr. använts för livsmedelsinköp. Därav har 15 milj. kr. använts för upphandling i Sverige.

Katastrofmedel har använts för inköp av 1 000 ton katastrofkost, s. k. SEF, som kanaliserats via FN:s barnfond, UNICEF. Värdet av denna insats var 2,8 milj. kr. Därutöver har 20 milj. kr. av katastrofmedel lämnats till Vietnams regering för fri upphandling av livsmedel. Av detta belopp ställdes 15 milj. kr. till förfogande genom beslut den 8 september.

Mot bakgrund av vad som redan gjorts bedömer jag det för dagen inte aktuellt med någon ytterligare insats.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! I debatten för en stund sedan med utrikesminister Söder har jag redan erinrat om det ytterst svåra försörjningsläge som i dag råder i Vietnam. Orsakerna till det svåra läget är flera. Alla provinser i Vietnam har drabbats av torka. Vattenståndet i floderna har varit det lägsta på 15–20 år. Nederbörden har i vissa provinser bara varit 30 % av den normala. Torkan började redan förra året. Dessutom har Nordvietnam drabbats av två rekordkalla vintrar i följd, som förstörde höstsådden av ris.

Dessa svåra klimatiska störningar, till vilka under sommaren kommit tyfoner och översvämningar, har inträffat i ett läge där stora delar av åkerjorden förstörts genom USA:s barbariska utrotningskrig. Genom förstörelsen av stora skogsarealer och andra former av miljökrig har den ekologiska balansen rubbats. Kapaciteten att suga upp och magasinera vatten i marken har minskat. En försurning av marken har inrapporterats liksom sänkt grundvattennivå. Skyddet mot översvämning av saltvatten har till stora delar förstörts.

Anhopningen av flyktingar till en stad som Saigon har samtidigt skärpt försörjningsproblemen, liksom krigets allmänna desorganisering som det tar tid att övervinna.

Befolkningens försörjning med ris och andra livsmedel är därför hotad. Rapporter från Vietnam talar om en mycket kraftig nedskärning av ran-

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om åtgärder för att
trygga rättssäkerhe-
ten för flyktingar*

sonerna av ris, som är basfödan.

Om USA hade tagit ansvar för sina krigshandlingar och infriat presidentens löfte om livsmedelsbistånd skulle läget i dag ha varit mycket bättre. Nu vilar ett stort ansvar på andra folk. Vi måste solidariskt stödja Vietnams folk mot det krig som USA fortsätter med svälten som vapen.

Samtidigt som jag tackar biståndsministern för svaret och betonar värdet av de hittillsvarande svenska insatserna vill jag starkt understryka att ytterligare omedelbara biståndsinsatser måste göras i Vietnam för att bidra till försörjningen med livsmedel. Jag väddar till biståndsministern att ompröva ställningstagandet att det inte skulle vara aktuellt med ytterligare insatser. Det är det enligt min värdering i allra högsta grad.

Statsrådet OLA ULLSTEN:

Herr talman! Regeringen har för innevarande budgetår 7 milj. kr. till förfogande för katastrofinsatser. Det är klart att vi följer situationen i Vietnam liksom på andra håll i världen. När insatser från svenskt håll påkallas är vi beredda att göra sådana. Jag kan f. ö. nämna att Sverige står som medförslagställare i FN till en allmän resolution som uppmanar medlemsstaterna att öka sitt bistånd till Vietnam. Det kommer givetvis att få betydelse också ur den här synpunkten.

Jag har med detta bara velat betona att det förhållandet att vi nu inte ser något skäl att överväga ytterligare insatser – vi har f. ö. inte heller fått någon framställning härom – inte innebär att vi inte är beredda att pröva situationen om läget förändras.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tar givetvis fasta på biståndsministerns löfte att följa utvecklingen av livsmedelsförsörjningen i Vietnam med största uppmärksamhet. Likaså tar jag fasta på hans hänvisning till att det finns medel i anslaget till katastrofbistånd som kan komma i fråga för ökade insatser till Vietnam. Min värdering är bara att jag anser att sådana ökade biståndsinsatser är nödvändiga redan i dag för att hjälpa till att trygga en rimlig försörjning med livsmedel för den vietnamesiska befolkningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om åtgärder för att trygga rättssäkerheten för flyktingar

Statsrådet OLA ULLSTEN erhöll ordet för att besvara *Nils Berndtsons* (vpk) den 4 oktober anmälda fråga, 1977/78:27, och anförde:

Herr talman! Mot bakgrund av att polismyndigheten i Norrköping nyligen har avvisat ett antal chilenska medborgare har Nils Berndtson frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att trygga rättssäkerheten för flyktingar.

I utlänningslagen anges klart under vilka förutsättningar polismyn-

dighet kan avvisa en utlännning vid ankomsten till Sverige. Sålunda skall polismyndighet alltid underställa statens invandrarverk fråga om avvisning om utlännningen påstår att han löper risk för politisk förföljelse om han avvisas och detta påstående inte är uppenbart oriktigt.

Detsamma gäller när utlännningen påstår att han eller hon inte vill återvända till hemlandet på grund av de politiska förhållandena där och de omständigheter han åberopar inte kan lämnas utan avseende. Polismyndighetens underställningsskyldighet är mycket långtgående. Den innebär i princip att varje avvisningsärende i vilket anförs politiska skäl skall avgöras av invandrarverket. Lagen ger alltså inte polismyndighet någon rätt att pröva om de anförda politiska skälen är otillräckliga för att utlännningen skall få stanna här. Denna rätt tillkommer invandrarverket och i sista hand regeringen.

Även i sådana fall där polismyndigheten har bedömt påstående om politisk förföljelse som uppenbart oriktigt och meddelat avvisningsbeslut har invandrarverket möjlighet att ingripa under förutsättning att avvisningsbeslutet har överklagats. Invandrarverket kan då förordna att beslutet t. v. inte skall verkställas.

Av vad som nu sagts framgår att flyktingarnas rättssäkerhet i avvisningsärenden väl tillgodoses genom nuvarande lagstiftning. För att understryka vikten av att politiska skäl kommer under invandrarverkets prövning har verket – särskilt under senare tid – i skilda sammanhang diskuterat underställningsinstitutet med representanter för olika polismyndigheter. Mot denna bakgrund anser jag att det inte finns behov av särskilda åtgärder från regeringens sida.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Samtidigt som jag tackar statsrådet Ola Ullsten för svaret vill jag ge bakgrunden till min fråga.

Bl. a. de händelser som inträffade i Norrköping, där chilenska flyktingar avvisats, har visat att polisens möjligheter att under vissa omständigheter avvisa flyktingar innebär en fara för rättssäkerheten.

Utlänningslagen talar om att avvisningsärende skall underställas den centrala utlänningsmyndigheten, om utlänningsens påståenden om förföljelser inte är uppenbart oriktiga. Detta har tydligen tolkats så, att om polisen funnit skälen otillräckliga har avvisning skett. Någon sådan rätt ger inte lagen polisen, påpekar Ola Ullsten, och jag tror att det är viktigt att det markeras.

Redan i samband med avvisningen av de chilenska flyktingarna från Norrköping under sommaren skrev jag till Ola Ullsten i frågan. Jag fann att omständigheterna var sådana att det fanns anledning att se över bestämmelserna. Det kan ju inte vara rimligt att polisen skall göra en politisk bedömning av förhållandena i det land flyktingarna lämnat. Invandrarverket måste ha större möjligheter till en sådan bedömning. Därför borde invandrarverket alltid kopplas in före en avvisning. Jag hoppas att Ola Ullstens markering av polisens underställningsskyldighet skall medverka

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om åtgärder för att
trygga rättssäkerheten
för flyktingar*

till bättre förhållanden i fortsättningen.

En flykting som kommer från ett land som Chile med utpräglad polisterror kan också ha svårt att för polisen i ett annat land framlägga alla faktiska uppgifter om sin situation.

Jag skulle mycket väl kunna exemplifiera utifrån händelserna i Norrköping hur nuvarande ordning satt rättssäkerheten i fara. För ögonblicket kan det räcka med att påminna om att i ett fall kunde invandrarverket ingripa först sedan flygplanet lyft från Norrköping och avvisningen stoppas genom att man larmade polisen i Jönköping.

Min fråga till Ola Ullsten gällde vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att skydda rättssäkerheten för flyktingar. Han anser tydligen att inga ytterligare åtgärder behövs, men jag tycker att de faktiska omständigheterna ändå talar för att en skärpning är nödvändig. Svaret ger mig anledning att konkretisera frågeställningen till att gälla om man är beredd att utarbeta sådana instruktioner att invandrarverket regelmässigt kopplas in innan avvisning sker.

Statsrådet OLA ULLSTEN:

Herr talman! Jag håller naturligtvis med Nils Berndtson om att invandrarverket har bättre möjlighet än polisen att göra de politiska bedömningarna. Det är också därför lagen är skriven som den är skriven, och den innebär i klartext och utan reservationer att polisen icke skall göra några politiska bedömningar.

Det avgörande är givetvis här vilken lag vi har, vilka politiska intentioner som ligger bakom lagen. Vi har alltså en lag som säger att den politiska bedömningen skall göras av invandrarverket, inte av polisen.

Frågan om vilken myndighet som i olika avscenden har att verkställa åtgärder med anledning av lagen är trots allt, som jag ser det, en administrativ lämplighetsfråga i första hand. Misstag kan begås av alla myndigheter – av polisen, av invandrarverket, rent av av regeringen själv. Hur man än ordnar lagstiftningen och vilken ärendefördelning man än bestämmer sig för mellan myndigheterna kan misstag alltid inträffa.

Det som jag tycker är det viktiga här – snarare än att diskutera den administrativa frågan – är att peka på behovet av att den personal som har ansvaret för de här uppgifterna har utbildning. Det är naturligtvis också viktigt att se till, att de myndigheter som skall sköta uppgifterna har resurser. I båda de här avscendena är vi beredda att vidta åtgärder och har också redan gjort det.

F. ö. bör kanske ändå nämnas att såvitt regeringen är bekant har det ännu inte inträffat att någon, som har avvisats vid den svenska gränsen och sänts tillbaka till sitt land, har drabbats av någon oförrätt i det landet. Vi har inga uppgifter om sådant vare sig från våra ambassader, från flyktingorganisationer eller från flyktingarna själva.

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om åtgärder för att
trygga rättssäker-
heten för flyktingar*

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Det sista Ola Ullsten sade tycker jag nog att han behöver kontrollera ytterligare. Det finns uppenbarligen fall då personer som avvisats till Chile försvunnit där.

Jag tror inte heller att det räcker med att hänvisa till vad utlänningslagen säger om uppgiftsfördelningen mellan polisen och invandrarverket. Det är en bedömningsfråga om polisen tycker att skälen är uppenbart oriktiga. Jag menar att när det gäller flyktingar från Chile borde vetenskapen om den brutala terrorn mot politiskt och fackligt verksamma personer – som f. ö. utrikesminister Söder här i dag i kammaren har beskrivit – vara ett tillräckligt skäl för att den som flytt ifrån Chile alltid borde få sitt ärende prövat av invandrarverket.

Polisens försök att pröva sannolikheten i de skäl som enskilda flyktingar har åberopat har inte framstått som övertygande från rättssäkerhetssynpunkt, och därför har väl också avvisningar skett i fall som borde ha prövats av den centrala utlänningsmyndigheten. Det kan väl ändå inte vara rimligt att begära att polisen skall göra en bedömning av exempelvis den politiska situationen i Chile? Vad som åsytas med "uppenbart oriktigt" i utlänningslagen torde väl ändå vara om en person kommer från ett land där förhållandena utesluter risk för förföljelse. Men så är ju inte fallet när det gäller dagens Chile.

Statsrådet OLA ULLSTEN:

Herr talman! Även i de fall då polisen fattar avvisningsbeslut föreligger rätt till överklagande, vilket innebär att beslutet inte verkställs utan att ärendet prövas på nytt. Det är f. ö. också på det viset att överklagande kan ske även om beslutet verkställts. Saken prövas i så fall i efterhand.

Jag kan alltså inte se att utlänningslagstiftningen, som den är utformad f. n., lämnar så mycket kryphål att den skulle vara ofullständig när det gäller att tillgodose flyktingars rättssäkerhetskrav. Icke förty överses hela utlänningslagstiftningen f. n. Det är möjligt att det finns olika saker som bör ses över närmare. Framför allt kommer vi så småningom med ett förslag som innebär att handläggningstiden för utlänningsärenden förkortas avsevärt, vilket också i flera avseenden är ett rättssäkerhetskrav.

Jag vill igen upprepa – med tanke på vad herr Berndtson sade om Chile – att det inte är polisens uppgift att bedöma om uppgivna politiska skäl är otillräckliga – det är invandrarverkets uppgift, och det känner polisen till.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Skillnaden mellan Ola Ullstens och mitt synsätt är väl att Ola Ullsten åberopar rätten till överklagande av polisens beslut medan jag tycker att ärendet obligatoriskt borde prövas av invandrarverket. Det är föga tröst att tala om att man även i efterhand kan få en avvisning prövad när man redan hamnat i Chilejuntans terrorinrättningar.

Jag skall gärna ge ytterligare exempel på händelseförloppet i Norr-

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om avvisningen av
flyktingar från Chile*

köping, som jag tycker talar för en bättre rättssäkerhetsprövning. Jag har nämnt hur invandrarverket fick agera sedan flygplanet redan lyft. En av dem som avvisades var enligt uppgift medlem i Chiles kommunistiska parti, och jag har svårt att förstå hur man kan göra bedömningen att risken för politisk förföljelse i det fallet var en uppenbart oriktig uppgift – när man vet hurdan situationen är i Chile i dag.

Jag har också observerat polismästarens uttalanden i pressen om situationen i Chile. De vittnar knappast om den insikt som är nödvändig för att göra en bedömning av flyktingarnas situation. Han tyckte exempelvis att de politiska skälen blivit mer urvattnade eftersom det gått fyra år sedan omvälvningen.

Allt detta visar att det finns en risk för rättssäkerheten och att man därför borde ha en dubbel kontroll så att invandrarverket alltid fick ett avvisningsärende på sitt bord innan avvisningen verkställdes.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om avvisningen av flyktingar från Chile

Statsrådet OLA ULLSTEN erhöll ordet för att besvara *Olle Wästbergs* i Stockholm (fp) den 4 oktober anmälda fråga, 1977/78:30, och anförde:

Herr talman! Olle Wästberg i Stockholm har frågat mig om regeringens praxis gentemot flyktingar från Chile har förändrats.

Svaret är nej. Den som löper risk att bli utsatt för politisk förföljelse i sitt hemland eller i övrigt på grund av de politiska förhållandena där har tungt vägande skäl mot att återvända får stanna här i Sverige. Detta gäller i princip oavsett vilket land vederbörande kommer ifrån.

För alla asylsökande sker en prövning av varje enskilt fall. Regeringen har inte haft något av den senaste tidens chilenska flyktingärenden till prövning och har således inte kunnat göra en individuell bedömning av dessa fall.

Allmänt gäller att enbart det faktum att en person kommer från Chile inte kan vara skäl nog för asyl i Sverige. Den som har lämnat Chile på grund av arbetslöshet eller försörjningssvårigheter kan givetvis inte anses vara politisk flykting.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret, som i sin grundton är mycket tillfredsställande – praxis har inte ändrats.

Bakgrunden till frågan är en rad avvisningar av chilensare under sommaren. I juli avvisades en grupp där flera uppgav sig vara politiska flyktingar. I mitten av augusti skedde uppmärksammade avvisningar i Norrköping. Den 1 oktober avvisades chilensaren Hector Estay från Sverige. Fallet blev omskrivet, inte minst därför att Arlandapolisen med sedvanlig psykologisk finess grep in mot en demonstration som Chilekommittén

anordnat. Trots att Hector Estays ombud kommit in med besvär mot avvsningsbeslutet och trots att han uppgivit klara politiska orsaker gick beslutet i verkställighet. Han släpptes inte in i Perú, dit han sändes, utan han kom tillbaka. Invandrarverket har nu beslutat att han skall få stanna.

Mot den här bakgrunden är det naturligt att fråga om regeringens praxis ändrats, och svaret är alltså nej, vilket är mycket glädjande. Då återstår frågan: Har polisens eller invandrarverkets praxis skärpts? Många tycker uppenbarligen detta. Förra invandrarministern Anna-Greta Leijon sade i ett tal nyligen att hon fruktar att man nu skärpt kraven för B-flyktingar från Chile. Amnesty, Svenska Flyktingrådet och Chilkommissionen har på olika sätt protesterat mot vad de betraktar som skärpningar. Mycket tyder också på att flyktingar fått det svårare att komma in i Sverige och att polisen ingalunda överlämnar alla fall av trolig eller misstänkt politisk flykting till invandrarverket.

För att anknyta till debatten nyss, säger den ansvarige beslutsfattaren, polismannen i Norrköping, om de här avvsningsarna: Hos dem vi avvisat har vi i några fall funnit vaga skäl, att de målat slagord för några år sedan t. ex., som vi bedömer att de i dag inte skulle göra. Att måla politiska slagord skulle alltså inte vara tillräckligt, säger polisen, och anser inte detta vara skäl nog för att fallen skulle underställas invandrarverket.

Vidare har det i en rad fall hänt att regeringen upphävt både polisens och invandrarverkets beslut, och det har skett sedan flyktingarnas ombud eller ideella organisationer slagit larm.

Det skall inte behöva vara så att solidaritets- och flyktingorganisationer måste ordna jour på gränsorterna för att flyktingarna skall få rättssäkerhet. Jag hoppas därför på invandrarministerns besked om att regeringens praxis är oförändrad och att, som Ola Ullsten sade till Nils Berndtson, invandrarverket upplyser polisen om detta. Jag hoppas alltså att detta får en god effekt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1977/78:1 bil. B till näringsutskottet

i övrigt till lagutskottet

§ 17 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen 1977/78:53.

§ 18 Anmälades och bordlades

Propositioner

1977/78:44 om godkännande av överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om kommunalt samarbete över nordiska riksgränser

1977/78:45 om inriktningen av den ekonomiska politiken

1977/78:49 om inflationsskydd för inkomstskatteskalen, m. m.

Nr 14

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Om avvsningsen av
flyktingar från Chile*

Nr 14

Tisdagen den
25 oktober 1977

§ 19 Anmäldes och bordlades
Kulturutskottets betänkande
1977/78:1 med anledning av motioner i vissa rundradiofrågor

*Meddelande om
frågor*

Jordbruksutskottets betänkanden
1977/78:3 med anledning av motioner om avfallshantering
1977/78:4 med anledning av motioner om naturvårdslagen m. m.

Näringsutskottets betänkande
1977/78:1 med anledning av regeringens skrivelse 1976/77:152 med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden
1977/78:1 med anledning av motion om löneförmånerna för statligt anställda med uppdrag som riksdagsledamot
1977/78:2 med anledning av motion om tjänsteårsberäkning vid anställning utomlands
1977/78:3 med anledning av motion om tjänsteutmärkelser

Civilutskottets betänkanden
1977/78:1 med anledning av propositionen 1976/77:151 med förslag till bostadsförvaltningslag m. m. jämte motion
1977/78:2 med anledning av motioner om räddningstjänst m. m.

§ 20 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 25 oktober

1977/78:95 av *Olle Wästberg* i Stockholm (fp) till budgetministern om beskattningen av koncernbidrag:

Regeringsrätten har – med ändring av tidigare praxis – beslutat vägra kommunal inkomstskattebefrielse för mottagna koncernbidrag. Följden av detta torde vara att företagens villighet att satsa i krisorter och på problemlösa företag ytterligare minskar.

Avser budgetministern att framlägga lagförslag som gör koncernbidrag befriade från kommunal inkomstskatt?

1977/78:96 av *Börje Nilsson* (s) till socialministern om förbättrad handikappersättning:

I ett till socialministern överlämnat utredningsförslag har riks försäkringsverket föreslagit en del förbättringar i reglerna för tillämpning av

lagen om handikappersättning. Förslaget grundar sig på en översyn av bestämmelserna, vilken har genomförts inom verket med anledning av vårens kritik mot de försämringar som skett under hösten 1976 av handikappersättningen. RFV föreslår att förbättringarna skall träda i kraft vid årsskiftet. Någon proposition i frågan är dock inte upptagen i propositionsförteckningen till riksdagen.

Mot bakgrund av det anförda får jag till socialministern ställa följande fråga:

Avser statsrådet lägga fram förslag för riksdagen om förbättringar av handikappersättningen i enlighet med riks försäkringsverkets utredning?

1977/78:97 av *Åke Victorsson* (s) till jordbruksministern om jakträtten på norrländska fjällägenheter:

På s. k. norrländska fjällägenheter, numera statliga jordbruksarrenden, i bl. a. Jämtland upplåtes älgjakt enligt kontrakt till arrendatorerna på den mark som tillhör arrendet. Arrendatorn erhåller tilldelning av älgar enligt gällande bestämmelser. Inom renbetesfjällen behåller samerna samtidigt jakträtten på dessa områden samtidigt som de kan bedriva jakt på övriga renbetesmarker. Enligt uppgifter leder detta till att samerna under älgjaktstiden koncentrerar sin jakt till dessa arrendeområden och "sparar" älgarna på de områden där de har ensamrätt att jaga. Detta leder till osämja mellan samer och arrendatorer. Under hänvisning härtill vill jag fråga jordbruksministern:

Är statsrådet beredd att vidta åtgärder för att under gällande jakttid för arrendatorerna reservera älgjakt enligt tilldelning på s. k. norrländska fjällägenheter?

1977/78:98 av *Björn Molin* (fp) till kommunikationsministern om förbud mot omkörning av skolskjutsar:

Vill kommunikationsministern medverka till att man i Sverige inför ett absolut förbud för omkörning av skolskjutsar – på samma sätt som skett i vissa andra stater?

1977/78:99 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till utbildningsministern om studieförbundens svenskundervisning för invandrare:

Det existerar i dag ett stort behov av undervisning i svenska för invandrare. En stor del av denna undervisning sker nu via studieförbundens "fria kvot" för invandrarundervisning. Den senaste tiden har uppgifter cirkulerat om att invandrarundervisningen på den fria kvoten drastiskt kommer att skäras ned. Om detta är riktigt skulle det innebära en avsevärt försvärad situation för invandrarna. Deras möjligheter att lära sig svenska skulle minska, och som en följd därav skulle invandrarna i än högre grad drabbas av språkliga och sociala problem. Invandrarundervisningen

sysselsätter också åtskilliga lärare, vilkas arbeten skulle hotas vid en eventuell nedskärning av den "fria kvoten".

Såväl invandrarorganisationer som lärarnas fackliga organisationer känner djup oro inför en eventuell nedskärning av invandrarundervisningen i svenska.

Jag vill därför fråga utbildningsministern:

Planeras nedskärningar av svenskundervisningen för invandrare hos studieförbunden, och vilka är i så fall motiven?

1977/78:100 av *Anton Fågelsbo* (c) till budgetministern om rätten till avdrag vid inkomsttaxeringen för fördyrade levnadskostnader vid tjänsteresa:

Enligt riksskatteverkets anvisningar för avdrag för ökade levnadsomkostnader vid tjänsteresa i enskild tjänst beräknas antalet förrättningar på så sätt, att resa som varit förenad med övernattning anses ha varit det antal dygn som motsvarar antalet övernattningar. I praktiken innebär detta att traktamente för hemresedagen inte medger motsvarande avdrag. Så är t. ex. inte fallet inom den statliga sektorn, där avdrag medges för utbetalat traktamentsbelopp.

Är budgetministern beredd medverka till att avdragsmöjligheterna för fördyrade levnadsomkostnader vid tjänsteresa blir lika för anställda i privat och statlig tjänst?

1977/78:101 av *Roland Sundgren* (s) till statsrådet Britt Mogård om utbyggnad av den yrkesinriktade gymnasiala utbildningen i Västeråsregionen:

För att klara den yrkesinriktade gymnasiala utbildningen i Västeråsregionen är det alldeles nödvändigt att Wenströmska skolan byggs utan dröjsmål. Skolmyndigheterna på såväl kommunal som regional nivå har under flera år planerat för att tillgodose industrins behov av arbetskraft med grundläggande yrkesutbildning. Enligt dessa planer skulle en yrkesinriktad gymnasieskola, Wenströmska skolan i Västerås, stå klar att ta emot de stora ungdomskullar som nått åldrarna för gymnasieutbildning år 1980.

Trots att riksdagen våren 1977 enhälligt beslutade bemyndiga regeringen att inför budgetåret 1977/78 öka investeringsramen för skolbyggnader skar regeringen ned investeringsramen. Detta har skapat allvarliga konsekvenser för många angelägna skolbyggnader, bl. a. för Wenströmska skolan. Då såväl behovet av grundutbildning av yngre arbetskraft som behovet av sysselsättning av byggnadsarbetare är mycket stort i vår region är det angeläget att Wenströmska skolan kommer i gång snarast möjligt.

Är statsrådet Britt Mogård beredd att vidta extraordinära åtgärder för att Wenströmska skolan skall komma i gång snarast möjligt?

1977/78:102 av *Anton Fågelsbo* (c) till jordbruksministern om rätten till statsbidrag för gödselvårdsanläggning:

Enligt beslut i riksdagen skall lantbrukare som bedriver animalieproduktion vara skyldiga att anlägga gödselvårdsplatta och urinbrunn. Statsbidrag har beslutats att utgå med 25 % av beräknad kostnad.

Då detta inte tillämpas i alla fall, om inte djurproduktionen den 1 juli 1972 var av den omfattning som nu finns på gården, har statsbidrag avstyrkts av lantbruksnämnd.

Är jordbruksministern beredd att medverka till en sådan tillämpning av författningen att, om myndighet ålägger jordbrukare med animalieproduktion att anlägga gödselvårdsanläggning, jordbrukaren då också ges rätt till statsbidrag?

1977/78:103 av *Wivi-Anne Cederqvist* (s) till industriministern om en plan för ersättningsindustrier i Gästrikland:

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har i sitt yttrande över handelsståls- och specialstålsutredningarna visat på vilka allvarliga konsekvenser det skulle få för bruksorterna i Gästrikland om en neddragning i sysselsättningen skulle ske. Det gäller bl. a. Sandviken och Hofors men berör också Gävle.

I Hofors har redan varslats om nedläggning av hyttan. Ytterligare inskränkningar i denna ettföretagsort kommer att få katastrofala följder för samhället.

Frågan om ersättningssysselsättning måste lösas innan en sådan neddragning får ske. I en TV-debatt i våras lovade industriministern att lägga fram en plan för ersättningsindustrier för orter som drabbas av strukturförändringar.

När kommer industriministern att lägga fram denna plan och vad kommer den att betyda för Gästrikland?

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 17.24.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 14

Tisdagen den
25 oktober 1977

*Meddelande om
frågor*